Brieven van Nonkel Pastoor

Emiel Fleerackers

bron
Emiel Fleerackers, *Brieven van Nonkel Pastoor*. Bode van het H. Hart, Alken 1935

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/flee001brie01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

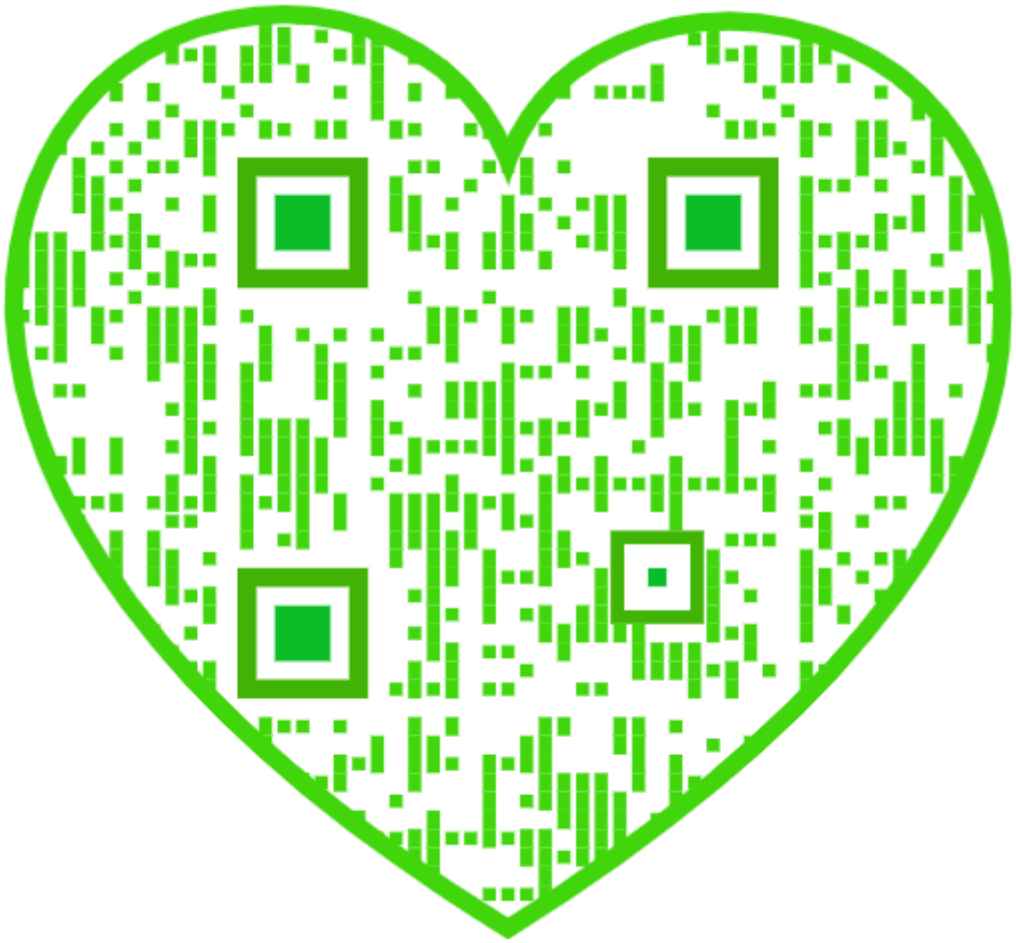

..... De jonge heer Bartholomeus Bartholomeeuwissen, wees, is door zijn voogd, Nonkel Pastoor, ook Bartholomeus Bartholomeeuwissen geheeten, naar 't Internaat op onderwijs gezonden. .....

Bertje is veilig op het College aangekomen, heeft Pater Rector reeds van verre gezien en met den professor gepraat, die hem vriendelijk ontving.

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

Ik rilde lijk het ruischende riet van Gezelle, toen de facteur mij uw brief bestelde, - uw eersten brief uit het internaat! Ik vroeg mezelf instinktief af wat er zoo al in zou staan, in mocht staan, in kon staan; en 'k verbeeldde mezelf: ALLES.

Die rilling hield pas op, met 'ne schok, toen de facteur me zei: ‘Hij is te weinig gefrankeerd, die brief, Mijnheer Pastoor, en daar is tien centiemen taks te betalen.’ - En hij was goed genoeg, de brave man, mij 't reglement van de brieventakserij

uiteen te doen, en hoe 't hem zat. Toen heb ik tien centiemen bijbetaald.

Dat wrong me wat.

't Wringt me nooit, menschjes-lief, tien centiemen te betalen. Wat al keeren heb ik in mijn leven tien centiemen betaald! Maar wat me wringt, is tien centiemen te moeten bijbetalen.

Maar laten wij nu voor goed die vuile geldkwestie op zij schuiven, en ons eventjes bezig ofte onledig houden met uw brief zelf. En laat mij u van harte feliciteeren om de drie puntjes, die ik erin te lezen krijg. Nooit of nimmer had ik durven vermoeden dat in een brief, die eigenlijk onvoldoende gefrankeerd was, zoo'n heerlijke dingen konden te lezen staan! En ecce! 't Is toch zoo! -

Want vooreerst, ge zijt veilig op het College aangekomen. Zoodus, als ik het wel begrijp, niet verloren gereden, geen beenen gebroken, niet smartelijk onder een auto terecht gekomen, onderwege niet geschaakt door Chineesche bandieten, of gangsters van Chicago?... Ik ben heel blij dat goeie nieuws te vernemen. Want op 't oogenblik dat ge vaarwel toewuifde aan mij, aan Sofie, aan de ouwe pastorij en aan de gansche parochie, - gij niet al te geestdriftig, ik mezelf bedwingend, en Sofie met Andromachee's tranen op haar wezen, - voelde ik zoo over mijn ziel een windeke waaien van onrust: ‘Zal ik hem nog weerzien?... Zal hij veilig aankomen?...’

Maar Bertje, ge moogt niet peinzen dat ik lang met dien angst op mijn hart gezeten hebt... Ge

trokt immers niet over Heyst-op-den-Berg naar Turkije?... We zullen dus uw veilige aankomst op het College heel gemoedelijk, hoegenaamd niet tragisch beschouwen; en zoo maar zeggen, simpel-weg, op zijn Caesarsch: ‘Ik ben toegekomen; veni!’ -

En ten tweede, naar het schijnt hebt ge Pater Rector reeds van verre gezien. Proficiat, Bertje, proficiat voor allebei! En misschien heeft P. Rector aan zijn mede-Paters ook al 't blije nieuws verkondigd: ‘Ik heb dat Bertje Bartholomeeuwissen reeds van verre gezien... en... en... Ja, Bertje, God weet wat hij er aan toevoegde. Laten wij hopen dat het vleiend was voor de familie.

Maar gij hebt hem nog maar van verre gezien... Van verre... Dat's een distinctie. Een eerste maal inderdaad mocht gij er niet naar toeloopen, er vlak voor staan, en deklameeren: ‘Ik ben Bartholomeeuwis Bartholomeeuwissen, as-je blief, Pater Rector!’ - Een eerste maal is 't voldoende beleefd, dat ge iemand van verre ziet. Dan blijft ge getroffen door de majesteit ervan. Major e longinquo majestas. Maar een tweede maal moogt ge P. Rector wel wat naderbij komen - en hem zelfs met een beleefd lachje groeten, - ja, lachend en beleefd, vooral beleefd, - en spreken met 2... neen! met drie woorden: ‘Goeden dag, Pater Rector’ - en bied hem mijn eerbiedige groeten aan. Maar vooral beleefd; daar kan ik niet genoeg op drukken, Bertje...

En zoodus, als ge P. Rector nog 'ns ziet, loop niet weg, ga niet achter een boom staan. De ouden hadden een spreekwoord: Procul a Jove, procul a

fulgure; dat is: verre van den dondergod, staat ge verre van den bliksem. - Dat is waar; maar de ouden waren heidensche menschen, die geen liefde kenden. Maar P. Rector is een christen mensch, en hij heeft een hart, en hij bemint als een goede vader al zijn kinderen. En moge O.L. Heer hem zegenen!

Voor een eerste maal dus heb ik er vrede mee dat ge P. Rector slechts van verre gezien hebt... maar ben er blij om dat ge toch het 2de puntje van Caesars programma hebt verwezenlijkt: vidi!... Ik heb gezien!...

En item verwezenlijkt is 't derde puntje, dunkt me: Vici!... Ik heb het hart van mijn professor al ingewonnen... Veni, vidi, vici!... Ik kwam, ik zag, ik overwon!...

Die Caesarsleuze maakt, laat me 't aldus zeggen, de synthesis uit van uw eersten brief, het kort begrip ervan.

Nu zegt ge me daar dat ge met Pater Professor gepraat hebt. Naar ik vermoed, is het echter Pater Professor, die met u gepraat heeft. Maar dit komt er minder op aan, vermits het er zoo vriendelijk toeging. Ik hoop nu maar dat het mag blijven duren en dat in uw onderhoudjes met P. Professor steeds dezelfde vriendelijkheid, wederzijds, moge heerschen! - Maar spreek ermee rechtuit, loyaal, vol vertrouwen. Dan zal hij iets van u maken, op drie maanden tijds, waar ge zelf van verschieten zult... Maar luister dan naar zijn goeden raad, en doe wat hij zegt. En groet hem van mijnentwege hartelijk en beleefd... Beleefd zulle! -

En nu staat ge op goeien voet dus met uw P. Professor; dat is één; en morgen met P. Rector; dat is twee; en als nummer drie, sta vooral goed met O.L. Heer... Praktisch is dit 3e punt voldoende; sta goed met O.L. Heer, en metterdaad staat gij op zijn beste met iedereen die 't waard is; ook met mij. -

Sofie groet u - en als ge iets van doen hebt, schrijf maar op. Ik zal de zaak met haar overleggen en krijgen doet ge 't, als 't noch te koud noch te heet noch te duur is en als ge 't verdient.

En bouw nu maar voort, hoog op den grondslag van uw leuze: Veni, vidi, vici...

Ik zend u een kruiske en moge O.L. Heer dit kruiske laten gedijen.

NONKEL PASTOOR

Bertje is zeer beschaamd, omdat de meester, in de klas, zijn naam vroeg en omdat de leerlingen luid-op lachten, toen ze hoorden: Bartholomeus Bartholomeeuwissen.

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

't Is heel leelijk dat die jongens met uw naam lachten. Want ik heet ook zoo. En daar is maar één ding leelijker; n.l. dat gij erom beschaamd zijt geweest dat ze lachten met uw naam. Is uw naam, dat wil zeggen: is onze naam niet eerlijk en deftig genoeg? En als ik ooit die jonge gasten te pakken krijg in mijn sermoen, ik preek ze plat. Zeg hun dat. Plat.

Erg is 't niet. Ze lachten in den tijd wel, toen hij klein was, met Napoleon Bonaparte. En ze kraaiden hem uit: Boontje-apaart! Maar Boontje-apaart ging

zijn gang en overwon de wereld. Ga uw gang, Bertje!

Uw naam, Bertje, voornaam en familienaam, is een apostelnaam. Kan 't heiliger? Kan 't kristelijker?

En 't is geen toenaam! Geen lapwoord, als zoovele fameuze namen, die in den loop van uw studies op u zullen neerdonderen. Als daar zijn: Scipio: knuppel; Cicero: bolleke vet, enz. En we kennen zelfs den naam niet van Charlemagne! We schelden hem uit voor; Die groote Charel daar!... Al de grootsten onder de historische grooten kregen een toenaam. En de geleerden dan! daar zit er zelfs een onder, die Schmalzgrueber hiet! Apropo, 'k moest dien naam eens uitspreken op een examen, en ik spuwde mijn valsch gebit uit.

Gij hebt een echten naam, Bertje, en een schoonen naam. Wees fier! en schud uw manen! Maar gij zijt erom beschaamd geweest? Helaas! Ge staat niet alleen om beschaamd te zijn over een naam. Ik ken er zoovelen, Bertje! legioenen, die b.v. den naam dien ze van vader meekregen, te proletarisch vinden. Vooral als die naam begint met: *de*. Ze maken er kipkap van, en overgieten hem alsdan met een sauseken noblesse. En ze schrijven een klein: *de*. En we leven in 1934, Bertje! Maar die menschen leven nog in de barbarijë; en ze meenen, dat wij, als wij hun gekipkapten naam gaan lezen in de bladen, naïef genoeg zullen zijn om hen als geijkte noblesse te beschouwen, wanneer wij, in de rechtzinnigheid van ons hart, niet anders gevoelen dan meelij met de naïeveteit, die de hunne is.

Groot gaan op een naam, is een leelijk iets, Bertje. Maar, 't is ook dom, zoo dom!... Ik weet ergens, een echten, ottentieken afstammeling zitten van Godfried van Bouillon... Goed zoo; en ga zoo voort, afstammeling! - Maar als nu een mensch b.v. Vander Kemelen heet; zooals heelder karavanen zijner voorvaderen, en hij begint zijn naam te kipkappen in kleine van's en kleine der's en groote Kemels; van der Kemelen!

'k Zeg maar dit, Bertje, die man spuwt op zijn voorvaderen en maakt zich zelf belachelijk... Niewaar, Bertje? Van eigen is 't waar!

Dat moogt ge nooit nadoen, Bertje! De overgrootvader, stichter van onze dynastie, zou voorwaar oprijzen uit de archeologische en geologische lagen, waar hij begraven ligt, en komen spoken met zijn geraamte.

Luister eens goed, Bertje! De waarde van een mensch zit hem niet in zijn naam. Omdat 'ne mensch Hector heet, daarom is hij nog geen Koruthaiolos; en omdat zijn broer Maarten heet, daarom is die broer nog geen ezel; en noem een ezel Gaston de la Dampierre of Scheeven Piston of Diederik van den Elzas de la Potje-Vendome, ezel is hij; ezel blijft hij. Hier leefde zoo vroeger op de parochie, in mijn kinderjaren, een zekere Laguerre. Ze noemden hem ‘Krommen Laguerre.’ - Krom was hij wel, en in zooverre paste 't stopsel op het fleschje; maar Laguerre? - 't Was 'ne mensch zoo zacht als een lammeke, 's zondags.

En veel dingen zijn beter dan een schoone naam.

B.v. een goei hart. Juist zoo haalt toekomenden Zondag onze maatschappij haar nieuwen voorzitter in. En de maatschappij voert als leuze: ‘Zonder naam, niet zonder hart’. -

En een deugdzaam vader is beter dan een groote naam. En weet, Bertje, ge zijt geboren, zooals Horatius:

Non patre praeclaro sed vita et pectore claro![1]

Met den troost erbij, Bertje: Nooit zal onze naam verbleeken aan 't firmament!... Hij staat er niet.

> Il ne s'éteindra pas, car il n'a jamais lui!
> Nul ne sera tenté de s'emparer de lui.
> L'épave n'en vaut pas la peine.

En stelen zullen ze hem ook niet.

En ook om 't even is het waar ge geboren zijt. Waarom zou 't niet fier klinken te zeggen: ‘Ik ben van Zoetenaeye’ en wel fier: ‘Civis romanus sum?’ - Gaat ge beschaamd zijn, omdat ge van Calmpthout zijt? Wat zullen de menschen van Magerhalle gaan doen? 'k Heb een persoon gekend van Oolen; en als hem gevraagd werd: ‘Waar zijt ge geboren?’ - dan was zijn antwoord: ‘Van de kanten van ‘Tongerloo’. - Geographisch is 't korrekt, psychologisch is 't een lafheid; ethisch een zonde.

Alles hangt ervan af, Bertje, wat ge van uw naam maken gaat. 't Zit vol mogelijkheden. Plato bediedt: de Breede; Pasteur: de Scheper; Bacon: spek. - Ga

(1) Mijn vader was niet groot van afkomst, maar groot was zijn hart en zijn leven.

uw weg maar, Bertje, en roep maar luid: ‘Ik ben Bartholomeus Bartholomeeuwissen’ - en als er iemand mee lacht, kijk hem omverre en 't zal hem leeren; plat omverre.

Op de parochie, geen nieuws. De kat heeft gejongd; en dat 's ook geen nieuws. Sofie zegt dat ze u 't fraksken met den bode zal laten bezorgen. En braaf zijn, Bertje.

Ik zend u een kruiske, en moge O.L. Heer 't kruiske laten gedijen!

NONKEL PASTOOR

Bertje heeft het nieuwe schooljaar slecht ingezet: hij heeft een straf opgeloopen omdat hij te laat is opgestaan en te laat in de H. Mis gekomen.

Nonkel Pastoor antwoordt:
Jongen toch!

Juist zat ik gereed om u een schoonen brief te schrijven over het gebed. Ik dacht zoo: voor den eersten brief van 't schooljaar wil ik het heiligste onderwerp behandelen van al... 't Zal hem goed doen, dacht ik. En boven op het papier stond reeds gekaligrafieerd ‘Beste Berten’ - met een spreekwoord: ‘Goed begonnen is half gewonnen’; en bots en plots valt de facteur binnen met dat domme factum van u... waarin ge me ‘met droefheid’ (zooals in de doodsbrieven), weten laat dat ge... en de vervloekte rest.

En dat van een jongen heer, die pas sedert 14 dagen in 't Grieksch zit!

Ik heb den facteur aan de deur gesmeten; het papier, met dit ‘Beste Berten’ erop, van koleire aan stukken gescheurd, den hond den hof in gejaagd, de kat den zolder op... en daarna vijf minuten gemijmerd over desillusies...

Want helaas! 't Is pas veertien dagen geleden dat, vakantie uit en voorbij, wij hier saam op den haard stonden en afscheid namen van malkander. Hector en Andromachee...

> Toen blonk een glimlach, naar het scheen,
> nog door uw tranen heen.

Uw tranen; mijn glimlach. Een glimlach om u te troosten, natuurlijk. Maar 't staat me nog zoo klaar vóór den geest, Berten, zoo klaar alsof het een uur geleden gebeurde, met wat voor een heilige overtuiging gij me vaarwel zeide, en beloofde dat ge dit jaar alles... zegge: ALLES! - perfect gingt doen... En zoo liggen de boeken nu: uw nieuwe schoenen zijn nog niet doorgestampt, en die plechtige belofte is al om zeep!... Ik zeg: 't Is een desillusie.

Ge zoudt ALLES... Omnia, ta panta, tout... kortom: alles! Hadt ge in 's Hemels naam maar wat minder beloofd!... Ze zeggen:

> Veel beloven, weinig geven,
> doet den zot in vreugde leven.

Wie is die zot?... De man die belooft?... Wel dan, proficiat. De man aan wien ge belooft?... Wel dan, merci.

De toekomst zie ik maar zwart in; want als uw eerste brief van 't schooljaar zoo somber klinkt, wat zullen we te hooren krijgen in den lesten brief van 't schooljaar?

't Beste dat in uw brief nog staat, is die ‘droefheid’... 'k Zei het hooger reeds: 't Klinkt als een rouwbrief. ‘Met droefheid en gelatenheid laten wij u weten’... enz. Als die droefheid gemeend is, zooveel te beter; en dan is de zonde reeds half vergeven... Doe gij de droefheid; ik zal de gelatenheid wel doen. Is 't goed? Maar zie dat het niet meer gebeurt.

Of!...

En 't gansch plan van mijn brief hebt ge nu overhoop gesmeten. 'k Wilde u dus schrijven, in den lange en in den breede, over de ‘noodzakelijkheid’ van 't gebed en de ‘schoonheid’ ervan. Nu zal ik dat heel in den korte en in den nauwe moeten doen; want eerst en vooral heb ik u een kapitteltje te schenken over één woordje dat me speciaal in uw brief trof... het woordje: te laat!

Naai dit nu 'ns in uw ooren, politoir dit nu 'ns op uw hersens, tatoeëer dit nu 'ns op uw hart: daar is in heel de menschelijke taal geen woord zoo droevig als: te laat!

-

Lees de gazetten:

- ‘De chauffeur wilde zwenken, - maar te laat!

De machinist remde, - maar te laat!

De dokter gaf hem een krachtig tegenvergift te drinken, - maar te laat!

De pompiers werden seffens wakker gewekt,

- maar te laat!

En Bertje moest op tijd in de H. Mis zijn, - maar te laat.'

Zie eens wat ongelukken op één minuut schrijvens en op vier regels papier!...

En aan den anderen kant hebt ge dat woordje: stipt! - en dat is het belachelijkste woord van de menschelijke taal.

Verleden week gaven alhier de 'Ware Vrienden' (apropo de ruzie is weer 'ns bijgelegd) een concert te 4 u. stipt... Stipt stond op het programma in groote letter gedrukt. Dus: stiptissime!... En we zaten daar, stipt op 'ne stoel te 4 u... En 5 minuten vóór 5 u. kwam de bestuurder van de fanfare vóór de pinnen van de estrade, en zei dat het concert misschien wat later zou moeten beginnen dan voorzien was en of de Eerwaarde Heeren en de Madamen en de Mijnheeren een beetje geduld wilden hebben, want de trombonnen waren nog niet daar... En toen pakte ik hoed en moed met mijn twee handen vast en trok er uit... Ik trok eruit zeg ik. 'k Had werk te 5 uur. En onderweg kom ik de twee trombonnen tegen; en de eene zei juist tot den andere: 'Ge moet nie' loopen; ze zullen zonder ons toch niet beginnen.' - Zoudt ge ze niet versmachten in hun eigen trombonnen?...

Ziet ge, de *menschen* kunnen wel geduldig zijn: soms veel te geduldig; maar de *dingen* zijn 't niet... Plicht vooral niet! -

'Te laat' is vooral droevig, als ge 't aan uzelf te wijten hebt. Het moge dan zijn uit vergetelheid, of lichtzinnigheid, of optimisme, of - en dat is 't ergste

van al - uit luiheid. Ik zou er niet van verschieten, dat wij hier in uw buurt zitten: ‘Te laat in de H. Mis gekomen, omdat ge te laat zijt opgestaan; gij zijt te laat opgestaan omdat ge te lui waart om op tijd op te staan’... 't Zal hem zoo omtrent wel zitten, meen ik.

Loop naar de m...ieren, luierik! -

Of liever, laat die diertjes gerust en herlees 'ns een brief van vroeger, waarin ik het had over tijd en zulke dingen... 't Was apropo van die vulpen, meen ik, 'ne Waterman... In alle geval een vulpen, waarmee ge een massa tijds gingt inwinnen. En ik zei u toen: ‘Sta elken dag een uur vroeger op; dan zult ge tijd winnen.’ - Ja wel, in de goedheid van mijn hart zond ik de vulpen - en ge staat een kwartier te laat op... leelijke jongen! -

Hebt ge daar zooveel plezier en deugd van, 's morgens nóg te blijven liggen, als ge reeds den heelen nacht hebt van uzelf gelegen?... Hebt ge geen werk te doen 's morgens? - Niet te bidden? Niet de gansche H. Mis te hooren?... Dus voortaan, vroeger uit de pluimen - of ge moogt me verwachten... Verspil uw tijd niet meer. Wat dacht ge? 'ne Mensch moet op heden goed uitgeslapen zijn, wil hij door de wereld geraken? - Dat's waar; maar hij moet vooral vroeg opstaan. En onthoud dat.

En nu kom ik aan het tweede kapittel: Bidden.

Als ge 's morgens begint met te laat op te staan voor de H. Mis, dan meen ik dat ge de man ook al niet zijt om er veel aan 't bidden dood te doen. En als ge meent dat ge verre - en vooral, hoog! -

geraken zult met weinig of slecht te bidden, dan zijt ge mis... Denkt ge soms dat ge op uw eigen vleugels en kracht in den Hemel komen zult? - Ja?... Dan moet ge van nu af maar best anders denken gaan. Zooniet staat ge niet stijf in de leer, en zijt ge een halve of een geheele Pelagianus; en dat is kettersch, scandalosum piis auribus... schandalig, ja, voor christene ooren.

Ziet ge, in 'ne mensch zit van alles; 't is een vat vol mogelijkheden... In u zit een paus en 'ne framasson, 'ne Voltaire en 'ne S. Ignatius, 'ne Ravachol of een S. Franciscus van Assise. En wie van de zes nu tot bloei gaat komen, dat zal afhangen van Gods gratie - en ook wel een beetje van u, natuurlijk. Een beetje veel. Maar bid voor 't best - en doe uw best. Dan doet O.L. Heer ook zijn best.

En wees gelukkig, dat ge móógt bidden; en niet ongelukkig omdat ge moét bidden; waar gaan we naartoe?...

Bid, en bid, en bid nog; en als ge gedaan hebt te bidden, bid dan nog wat... 't Is soms juist dit laatste weesgegroetje, dat ge wilde van kant laten, dat verhoord wordt.

En sta voortaan op tijd op, as-jeblief! -

Mijn brief moet weg, zegt Sofie, of 't is... te laat (cfr. Supra)!...

Ik zend u een kruiske - en moge O.L. Heer dit kruiske laten gedijen.

NONKEL PASTOOR

Bertje heeft een groene kaart gekregen voor onbeleefdheid. Hij had aan Pater Adams een toenaam gegeven.

Nonkel antwoordt:

EZEL,

De Paters staan op hun stukken, zie ik. Zij hebben gelijk. En ze nemen het op hun fiere fatsoen, als 'ne pagadder van zestien jaar ze voor ezels uitmaakt. Ge moet 'ne mensch niet uitschelden; ge moet 'ne mensch geen toenamen geven, vooral niet aan Pater Adams.

Toenamen geven, dat kan heel slim werk zijn. En daar kan verbazend veel verbeelding in zitten; scheppende verbeelding; zeker en vast. En als ge de geschiedenis openvouwt, dan zult ge zien, dommerik, dat al wie ook maar ooit een rol meespeelde van be-

lang, een toenaam meekreeg. Dat is allemaal heel waar. Maar *gij* moet die toenamen niet geven. Daar zal de geschiedenis wel voor zorgen. En veronderstel eens, kieken! dat we de bordjes verhangen, en dat Pater Adams zelf eens toenamen gaat uitdeelen aan zijn jongens. Nou, Bartholomeus Bartholomeeuwissen, wat zeg-je?... Hij zou niet ver en diep in zijn verbeelding te zoeken hebben. Hij moest uw gezicht maar zien, en dan simpelweg, foto-juist, zeggen wat hij ziet. En 't zou geen pluimke zijn voor de familie... En dan pas mocht Joost van den Vondel zingen:

> Ik zie den ommegang van honderdduizend dieren,
> die zitten op een bank of op de speelplaats zwieren;
> en stampen op een bal, zoo ieder is gewend,
> en zoeken hun verzet elk in zijn element.
> Wie zou eenieders aard en eigenschappen ramen
> als Adams? Want hij geeft ze op eene rij hun namen;
> en zoeken doet hij niet; hij spreekt het zoo maar uit,
> naar wat hij weet en ziet: verstand en ooren, snuit...

Maar dat doet Pater Adams niet, de wijze man! Misschien peinst hij: 't Is zoo al erg genoeg, - zonder toenamen!

Ik meen, Berten! dat het de moeite prinselijk loonen zou, als ge eens welwillend uw aandacht gingt vestigen op het heele kapittel van de Beleefdheid.

In mijn jongen tijd, toen ik mijn a-b-c-school liep, had ik een meester op 't dorp, die er de beleefdheid in slóeg. En als ge b.v. 't ongeluk beleven mocht hem op straat voorbij te loopen zonder hem te groeten, dan mocht ge 's anderdaags in de klas vóór de pinnen komen; dan sloeg hij u met zijn wisje drie-

maal, zesmaal, tienmaal, naargelang, op uw handen, op uw ooren, of elders, naargelang; en na elken slag moest ge zeggen, met twee woorden beleefd: ‘Dank u wel, Mijnheer Doedels!’ - Zoodat ge niet verschieten zult, dat ik zoo beleefd ben.

'ne Mensch mág beleefd zijn. 'ne Mensch móet niet publiek laten zien, dat hij een boer is, gekapt uit de bosschen van Hoetsiploe!

En mag ik u eens eventjes met een dilemma op uwen kop tikken?...

Ofwel, ge kent de regels van de Beleefdheid niet. Leer ze dan. En koop een boekske. Ik zal het zelf wel betalen. *Ofwel*, ge kent de regels van de Beleefdheid wel; maar ge wilt ze niet toepassen; want, zegt ge, dat zijn maar flauwe komplimenten. En ik zeg: Ge kunt wel beleefd zijn zonder flauwe komplimenten. En daarbij secundo: wat noemt ge flauwe komplimenten?... Echte beleefdheid, stille beleefdheid, modeste beleefdheid maakt 'ne mensch beschaafd, geschaafd, - wat zeg ik? gepolitoird.

Ofwel, ge zijt te lui en te vadsig om beleefd te zijn. Is het hem dát, lafaard?... Dan zeg ik: ziedaar nu juist een reden te meer om beleefd te zijn. Schud die vadsigheid van uw lijf!... Tem den ezel, die in uw ziel zit!... Dril den drommel, den luien Satan! En wees christelijk genoeg, om te weten dat elke daad van beleefdheid een daad van versterving is, en dat alle versterving mooi is, en heilig, - en mooi maakt, en heilig maakt!

Hooge bespiegelingen, nie'waar?...

Ofwel, ge zijt erom beschaamd, beleefd te zijn?...

Maar, zoo iets durf ik niet peinzen... Dat zou mijn christelijk verstand te boven gaan...

Nu moet ge niet gelooven dat ik uit fanatisme zal beweren dat ge zonder beleefdheid niet in den hemel kunt geraken. Neen. Maar ik zeg, primo: dat de beleefdheid een soort pasmunt is; en al is pasmunt ook niet alles, toch, pasmunt houdt de rekeningen juist en zuiver; secundo: dat beleefdheid de rijkdom is van arme menschen en de luxe van jonge studenten; en tertio: dat Sint-Pieter toch liever wenscht dat ge uw voeten afvaagt vooraleer ge den hemel binnenkomt.

En als ge er soms zoo weetgierig op uit zijt dat ge er al 't fijne van weten wilt, - kijk dan:

Ge moet beleefd zijn; dat zijt ge aan uwen evennaaste verschuldigd; hij ook is een schepsel Gods; en dat zijt ge aan uwe ouders-zaliger verschuldigd, natuurlijk; en aan uw familie; en aan mij. Denkt ge soms dat het plezant is voor mij, als heel de parochie zegt: de neef van den Pastoor heeft een groene kaart gekregen voor onbeleefdheid? - En ge zijt het ook aan uzelf verschuldigd; en een zuivere naam is zoo deftig als een broek zonder gaten en een blazoen zonder blaam... 'Sans peur et sans reproche' zooals die andere zei. En ge zijt het ook wel een beetje verschuldigd aan O.L. Heer. Peinst ge dat niet?... Een katholieke jongen is het groene hout; en als 't groene hout de menschen uitscheldt, wat heeft het dorre dan nog te doen?... Laat de slechte gazetten de eerwaardige Paters toenamen geven. Zij zijn er voor betaald.

En nu hoop ik, Berten, dat het u stilaan begint klaar te worden, wat ik in zake beleefdheid zooal van u verlang. En nu zou ik daarover kunnen bekhouden. Maar op één puntje speciaal, wensch ik uwe welwillende aandacht nog te trekken. Dat zijn uw brieven! Ge moet de brieven beter verzorgen, die ge mij schrijft. Taal én stijl én schrift én papier. Eens per jaar is het prachtig, compleet, perfekt: met Nieuwjaar. Dan plakt er zelfs een santje op, als op den peperkoek, dien Sofie dan mee krijgt van den kruidenier. Maar de rest van 't jaar is 't ellendig. Wat denkt ge dan als ge zulke brieven schrijft?... ‘'t Is toch maar voor dien Ouwe?’... is het dát? Welnu dan, dat is 1°, een heel gemeen scheldwoord; en 2°, zie dat ik het niet meer hoor!

Nu moet ge ook weer niet aan den anderen kant overdrijven en mij brieven gaan schrijven à la Madame de Sévigné. Toch:

Si canimus silvas, silvae sint consule dignae.

Wat beteekent:

> Wanneer ge naar uw Nonkel schrijft,
> zie dat beleefdheid bovendrijft,
> en dat gij in de puntjes blijft.

En nooit vergeten dat ge aan mij schrijft; aan uwen oom, Heeroom, den broer van uw vader-zaliger... 't Is toch zoo, pertang!

Non ut confundam vos haec scribo, zulle! Niet om u de schaamte op 't lijf te jagen; maar opdat ge 't weten zoudt - en doen!...

De kersen zijn niet gelukt dit jaar, Bertje; en 'k heb

bemerkt, dat ze al meer en meer afnamen naargelang de spreeuwen toenamen! Apropo van toenamen!... Geen toenamen meer, Bertje! Wees deftig en christelijk.

Sofie is in de week naar de Expositie geweest met Celien van den Koster. Maar-dat-doen-ze-nie-meer, zeggen ze. Ze waren zoo ‘muug!’ -

Ik zend u een kruiske, en moge O.L. Heer dit kruiske laten gedijen.

NONKEL PASTOOR

Bertje smeedt Nonkel om vergiffenis voor zijn groene kaart, zendt hem tevens een gulden kaart op met 20 punten voor elk vak, behalve één 19 voor aandacht in de klas.

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

Eén ding is erger dan zonde; dat is zonde als er geen berouw achterkomt. Dat is theologie en gezond verstand. En echt waar is wat ze zeggen: errare humanum est; perseverare diabolicum... wat beteekent:

> Missen is een triestig ding;
> blijven missen, dat is zonde!

En als ik nu maar wilde, en tijd had, Bertje! ik zou twee groote vleugelen kunnen uitslaan, een vleugel van lyriek, en een vleugel van plezier, en gaan zweven in hooge sferen... Maar ik zeg: ik heb geen

tijd, en mijn parochianen zouden te verbaasd opkijken, als zij hun pastoor zagen vliegen. Laat mij nu maar zeggen, Bertje! dat gij op het schouwblad van mijn ziel twee fazekes hebt gezet van geluk; nl. het fazeke van dien brief met die diepgevoelde smeeking om vergiffenis; en het fazeke van die gulden kaart... 't eenige goud, dat op de pastorij binnenkomt! Merci Bertje!... en dank u trippel!...

Hemeltjes-Heere! als de jongens eens wisten wat plezier ze kunnen doen met een simpele gulden kaart, aan hun moeder, aan hun vader, - que dis-je?... aan hunne Nonkels te zenden, wat zouden er gulden kaarten verdiend worden!...

En zoodus, op de totaliteit van al de punten gezamenlijk, hebt ge één puntje verloren; zegge één!... Ik zou er niet van verschieten, dat zoo iets tot nu toe nooit in de familie gebeurd is... Eén puntje verloren! al de rest gewonnen!... Mijn hart gaat open, Bertje! en feliciteert u! Lange jaren was Pietje Lazoire de beroemdste man op de parochie, omdat hij eens, bij een ringsteking op de kermis, 29 ringen stak op de dertig... Wat is me de glorie van Pietje Lazoire nu?... En wat is Pietje zelf naast u?...

Maar, laten we nu eens praten over dit ééne puntje dat verloren ging. Eén puntje! veel is 't niet; en als 'ne mensch het absoluut wilde, kon hij er nog 19 andere verliezen. En toch! arm puntje!... Om mijn hart rechtuit te spreken, ben ik zoo bedroefd om dit ééne puntje dat ge verloort als ik blij ben om de 19 die ge wont!... Want 'k heb eens in een oud boek iets gelezen over een zandboer en een ezel en een

hoefijzer en een hoefnagel... En de zedeles ging aldus:

> Raakt Maarten eens een nagel kwijt,
> dan raakt hij ras een ijzer kwijt;
> raakt Maarten eens een ijzer kwijt,
> dan raakt de boer zijn Maarten kwijt...

Wat de Latijnen aldus zongen:

> Principiis obsta; sero medicina paratur,
> cum mala per longas invaluere moras!

't Spijtigste van 't geval is, dat het juist in de oplettendheid voorvalt, de ‘aandacht in de klas’, dat het puntje verloren ging. Want, Bertje! 't is de aandacht, 't is de oplettendheid die de macht van den man maakt. 'ne Mensch is maar zoo verstandig als hij kan opletten; maar ook zóó verstandig. Zoo dat, met een manier van spreken, een mensch zoo verstandig is als hij maar wil! En zoodat 'ne mensch nooit klagen moet over zijn verstand, maar eerst en vooral, altijd beginnen met het verstand dat hij heeft, goed te willen gebruiken. En negenmaal op de tien zal hij ondervinden dat hij inderdaad verstand genoeg heeft. En den eenigen keer op tien dat hij te dom is, zal ik hem niet kwalijk nemen...

Maar, - als ge niet wilt opletten, als ge uw verstand niet wilt spannen, dan zult ge negenmaal op de tien dom zijn, en misschien, als 't lukt, eenmaal niet dom... Ik spreek daar van spannen. Persies! 't Is beter op jacht te gaan met een kinderboog, die gespannen staat, dan met een reuzenboog, die niet ge-

spannen staat. En beter is een beetje verstand, dat oplet, dan een groot verstand dat niet oplet. En ge schiet gemakkelijker een haas, als ge mikt, dan een olifant, als ge niet mikt.

Da's altemaal gezond verstand, Bertje, maar 't mag toch wel eens gezegd worden, al zeg ik het zelf. Nie'waar?...

't Zit hem in de spanning. 't Is maar wanneer een ezel ingespannen of aangespannen staat, dat een ezel kan trekken. Probeer maar 'ns...

In uw brief schrijft ge me wel, dat ge dit één puntje verloor in de klas van meetkunde. Is dat een excuse, Bertje?... Maar aandacht kan overal dienen, weetje? ook in de geometrie, de meetkunde, de streepkunde. Apropo, ik weet zoo nog iets uit de antikiteiten. Een zekere Archimedes, een soort landmeter uit vergane tijden, was bezig met zijn meetkunde, in de velden, en hij had met zijn wandelstok cirkels in 't zand geteekend - en nu stond hij bij die cirkels te peinzen... *verslonden* in zijn wetenschap! En een hoopje soldaten kwam voorbij te paard, - oudstudenten van Archimedes misschien, en met wraak bezield over vroegere klassen en prijskampen... En ze trokken hun zwaarden hoog-uit; en één uit den hoop, - de leste van zijn klas vroeger, - ging Archimedes zijn hoofd klieven, in twee geometrischsymmetrische halfsferen, maar Archimedes stak kalmpjes een hand op, en fluisterde: ‘Noli turbare circulos meos - Loop mijn cirkels niet overhoop!’ Zóó diep stond hij in zijn geometrie, met heel zijn aandacht, dat hij gevaar noch dood zag! Zóó *ver-*

slonden!... Ik zeg: probeer dat ook eens, Bertje!... En tracht ook 'ns uzelf te verslinden in de wetenschap, zoodat er niets meer bestaat in de schepping tenzij dit ééne puntje, waarmee ze in de klas bezig zijn. Zet dan een rimpel tusschen uw oogen, vergeet me totaal, mik met al uw menschelijke vermogens op dit één ding, dat ge zien wilt - en begrijpen. En ge zult verstomd staan over uw eigen verstand... Ge zult erbij vallen.

En uw professor ook, die arme man, die het waarlijk niet onder de markt heeft, zal zijn hart voelen popelen bij 't schouwspel, dat er ten minste één jongen in de klas op 't hoogste staat van zijn eigen zelf: iemand-die-met-al-zijn-macht-opletten-wil!... En hij zal denken, Bertje, als hij u daar zitten ziet met dien stoeren rimpel tusschen uw oogen, en die stralende vonk in uw oogen: - ‘Eindelijk! Deo gratias!... Daar zit 'ne genie te broeien!’ -

Maar gewoonlijk zitten al die genieën, juist zooals mijn parochianen rondom den preekstoel, - te kijken, te hooren, te droomen! Maar kijken is niet zien, sapperdeboere! en hooren is niet luisteren! en droomen is niet denken!

Over de nadeelen die soms voortvloeien uit de onoplettendheid, zal ik niet ver uitweiden. Eén voorbeeld volsta. Trouwens het mag tellen.

Twee jaren voorbij, werd op de parochie de benzinepomp geplaatst op de stoep van den mecanicien, ge weet wel. En de burgemeester liet er een plankje tegenhangen - tegen de pomp - met erop geschilderd: *Opgelet!* En 's anderdaags, bij vollen dag, liep

er de burgemeester zelf bots tegen met zijn gezicht. En drie weken lang was hij de leelijkste mensch van 't dorp. Nu ziet ge 't nog een beetje. Allemaal die onoplettendheid!

In de oplettendheid zelf zit maar één gevaar: 'ne mensch kan overdrijven. En zitten te turen met zijn twee oogen op een puntje, terwijl de wereld zoo groot is. En, ziet ge, als ge dat éénpuntjekijksport overdrijft, dan zou dit 'n idée-fixe kunnen worden; en een idée-fixe is 't begin van de zotheid of de zotheid zelf. Maar ge moet niet te rap bang zijn, Bertje. Ik zal u wel op tijd verwittigen.

En om deftig mijn brief te eindigen, zooals ik hem begon, ik wensch u nog eens van harte proficiat - en dank! - Dank, Bertje!

Sofie komt daar juist binnen, en vertelt me, dat nu de veldwachter tegen die benzinepomp is geloopen!... Weeral die onoplettendheid!... Of misschien zag hij er twee staan; en wilde hij ertusschen door; en zag hij de derde niet. Quidquid est, 't zal hem leeren.

Ik zend u een kruiske, en moge O.L. Heer dat kruiske laten gedijen.

NONKEL PASTOOR

Bertje heeft om een vulpen geschreven, liefst 'ne Waterman. Daar wint hij tijd mee uit. -

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

't Is wel zoo: aan 't geluk van een schepsel schiet altijd iets tekort; en perfectie is op aarde niet te vinden... 'k Heb eens iemand hooren uitmaken voor ‘perfecten idioot’. En dat was een leugen, want, ik zeg, perfectie bestaat niet op aarde; en over alle ziel hangt heimwee. En 't gelukkigste schepsel op aarde is waarschijnlijk wel 'ne muilezel. Die, Kent, Zijn, Geluk, Niet. Maar ook bij 'ne muilezel ontbreekt één hairtje aan zijn perfect geluk. Namelijk: dat-ie toch maar 'ne muilezel is. Stilaan begon ik mezelf met de zoete hoop te vleien, dat gij ten minste

perfect gelukkig waart; maar 't was erneven gevleid; en ge vraagt om een vulpen; liefst 'ne Waterman...

Ik moet bekennen, Bertje, gij geeft er een prachtige reden voor op: ge wint er tijd mee uit. En dat ge zóó gierig op uwen tijd uitslaat, - dàt, Bertje, maakt me gelukkig; en ik zing het uit: Hosanna! lapis revolutus est, hosanna! ab ostio monumenti, hosanna!... De logge steen is weggerold!... van Bertje's luiaardij, hosanna!... en ziet! Bertje gaat verrijzen!

Hoe die verandering, - laat me zeggen: die bekeering in u bewerkt is geweest, zeg me dat niet!... Ik wil niet weten, op welk paard, naar wat voor een Damas rijdend, gij, door welken donderslag getroffen, op welke straatsteenen terecht gekomen zijt. Vertel me dat niet, Bertje! Dat zijn dingen tè diep, tè mysterieus, tè psychologisch. Ik ben reeds gelukkig genoeg te vernemen dat het zóó is, en de reden van die zóóheid kan me niet gelukkiger maken.

Ge zijt den kwaaie door, proficiat! Hoe dikwijls heb ik u vroeger niet gezegd: Geef mij uw 15-16 jaar, en gij krijgt er mijn 60 voor... Maar nu is een licht opgegaan in uw speelziek brein; gij hebt de waardetafels opnieuw onderzocht, en gezien, eindelijk dan toch, wat voor een kostbaar ding de tijd is.

Gij zijt niet meer
zooals weleer
een wufte spruit!
Dat is er uit!...
Want, naar ik hoor,
Gij hebt de smoor
aan 't dolce far niente van het zuid!...

'ne Mensch wordt er lyriek bij.

Gij, Wilt, Dus, Tijd, Uitwinnen...

Tijd is een eigenaardig ding, Bertje. En 't staat me nog heel goed voor, wat tijd wij er in de filosofie op versleten hebben, om eens voorgoed er achter te geraken: wat tijd eigenlijk wel mag zijn; en of de tijd vooruitspringt met kleine rappe schokjes of vloeit als een waterke... En 'k weet nog dat 'ne zekere Kant beweerde dat er geen tijd bestaat, de sloeber! maar 'k zal liever die theorie maar van kant laten, want we zouden op hooge torens geraken.

En tijd is een nuttig ding. Wat zouden wij in 's Hemelsnaam gaan doen, als we geen tijd hadden?... Tijd is geld, zegt de Engelschman, en zoodus is in Engeland de luiste mensch de rijkste. Met het geld, dat de tijd is, kunt ge de eeuwigheid verdienen, maar dan moet het goeie geld zijn, echte munt. O.L. Heer, zoo min als onze koster, neemt verroeste centen aan; en ze hebben allebei gelijk.

Ik zou er niet van verschieten dat ge zelf al die beschouwingen maakte, toen ge me zeide dat ge tijd wilt uitwinnen.

En ge vraagt dus een vulpen, liefst 'ne Waterman. Inderdaad, met een vulpen moet ge geen inkt soppen; en dat's telkens zóóveel tijd gewonnen. Heere-God!... Wat moet er, sedert Adam, tijd verloren gegaan zijn en wat zouden wij, als wij al die ontelbare sop-sekondetjes aan elkander voegen, wat zouden we tijd hebben!...

Eigenlijk geloof ik toch, Bertje, dat er nog andere middelen bestaan om tijd uit te sparen. - B.v. el-

ken morgen één uur vroeger opstaan. Wel ja, veronderstel eens dat 'ne mensch, in plaats van 9 u. te slapen wat te veel is, er 8 slaapt, wat voldoende is; of in plaats van 8... 7! wat genoeg is; dan wint die mensch per jaar de totale somme van 365 u! Dat gaat zoo iets zijn in den aard van 15 dagen van 24 uren; of een goeie twintig dagen van 16-17 uren... Reken eens uit, Bertje, wat die mensch uitwint op 10, 30, 50 jaar!... En time is money, Bertje! -

Maar gij wilt tijd uitwinnen met een vulpen. Dat's ook een systeem. En 't kan zelfs lukken.

En nu ik het fijn overdenk, zou ik er niet van verschieten dat ge er ook inspiratie mee gaat winnen, met een vulpen.

Want, ziet ge, als 'ne mensch te schrijven zit, en de scheut zit erin, en de inspiratie laat hem niet los, en zijn kokende genie broebelt in zijn brein, en zijn schrift houdt zijn drift niet bij, - kortom, hij zit volop in de vaart van de schepperijë... voorwaar! dan werkt daar niets zoo desperaat als maar telkens die scheutige vaart te moeten onderbreken om uit een miserabel potje een zwarte smerigheid te soppen.

'k Heb zoo eens een schoone snelkoers zien verliezen, hier, op 't dorp, met 'ne kermis. 't Was iets van een drie kilometers, en Sjareltje Tikkes liep mee. Sjareltje is 'ne felle looper, vooral als er 'ne gendarm achter loopt; maar dien dag was 't miserabel; hij kwam 9_e aan op de tien, en dan moet ge nog weten dat de 10^e onderwege in een herberg was gaan zitten. Maar zie! elke tien stappen ging Sjareltje zijn schoennestel los; met al dat bukken en buigen

en binden verloor Sjareltje zijn tijd, zijn scheut, zijn vaart en - den prijs!... Ik meen dat ge de vergelijking ziet, nie'waar?...

En ik ondervind dat zelf ook wel, als ik een sermoen opstel. 't Gebeurt me dan soms dat ik een oratorische subliemeteit ga rooven op haar nest, maar juist moet ik dan inkt doppen... en pas gesopt, de subliemeteit is weg! 't Zit hem soms in de wereld zoo nip!... En een ongeluk ligt soms op zoo'n klein plaatske, zooals de man zei die met een meisje getrouwd was van Zoetenaeye.

't Blijft natuurlijk een open kwestie, Bertje, of ge dan al of niet inspiratie hebt; maar dàt wil ik best van u gelooven, ook al bewijst ge 't niet.

Voor één ding, - nl. een illusie, - moet ik u op voorhand waarschuwen, Bertje!... Ga namelijk niet gelooven, als ge een vulpen hebt dat ge 'ne genie zijt... 't Genie zit niet in de pen, Bertje. 't Zit aan den anderen kant van den pennestok. - Genies schrijven meesterstukken met miserabel pennen, heldendichten met een domme ganzeveer; en Kwinten Metsijs smeedde zijn ornementeelen put, vóór de Kathedraal van Antwerpen, met een hamer en een trektang. 't Slimste dat een gewoon mensch al doet met die twee instrumenten dat is: een nagel trekken met de trektang, dien hij met den hamer scheef sloeg.

En werk maar door, Bertje! En verlies uw tijd niet meer... De zee is diep, Bertje! En een luie hond krijgt schurft op zijn lijf; en een luie mensch krijgt schurft op zijn lijf en ziel. En wie niet werkt, moet niet eten, zegt S. Paulus; en dat's me dunkt, heel fijn gerede-

neerd. En om één die luiert in 't land, is er één die honger lijdt. En doe altijd iets, al jaagt ge maar de vliegen van de siroop. En in alle geval, doe nooit niets... En als ge met methode werkt, zal 't nog beter gaan. Vraag eens apropo aan uw professor, dat hij u zoo een methoodje aanschaffe. Die mannen kennen dat. 't Is hun vak. Laat Nonkel u dezen éénen raad geven. Ik geloof dat het een goeie is. Namelijk van twee dingen, begin altijd met het lastigste. Eerst azijn, dan wijn. Eerst een rouwbrief, dan een trouwbrief. En toen ik nog jong was, mocht ik 'ns gaan ja gen met mijn vader-zaliger; dat is eigenlijk dezelfde als uw grootvader zaliger. En we moesten door een doornhaag; en 'k zei zoo: ‘Kruip maar eerst, vader. Ik zal wel volgen. Vaders voorop!’ - Dat was eerbied, Bertje, en methode. En cfr. het 4^{e} gebod...

Toekomende week moet ik naar stad en zal eens uitkijken naar 'ne Waterman. Als ik Sofie om 'ne Waterman uitzend, dan komt ze nog met 'ne pompier terug.

En als ge nu met de vakantie thuiskomt, gaat Tistje de patatten uitsteken in den tuin; en dan moogt gij ze rapen, zooals Cincinnatus. Nooit niets doen, zei Cincinnatus, en time is money, - en recht van 't oorlogsveld, met de lauwerieren van de victorie nog op zijn hoofd, ging Cincinnatus zijn patatten uitdoen.

Ik zend u een kruiske, Bertje, en moge Ons-Heer dit kruiske laten gedijen!

NONKEL PASTOOR

Bertje vraagt voor toekomenden trimester een schoon kravatje, en een nieuw hoedje en een lange broek.

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

Met uwen lesten brief zeilen we breed-uit de zee op van de modes. Interessant. En ge schrijft dus om een nieuw hoedje en een lange broek.

Ik heb daar met Sofie kroonraad over gehouden; en 't staat goed, vooral de lange broek.

Ge houdt er dus aan als een deftig mensch voor de maatschappelijke pinnen te komen. Goed zoo. Maar primo, 't mag niet zijn uit jaloezij, omdat nl. Adriaensen een schoon kravatje draagt, Bastiaensen een nieuw hoedje, Christiaensen een lange broek. Laat

jaloezij aan de vrouwen over, Bertje. Dat zit hun in 't bloed. Als een vrouw, ook maar eventjes, met een schuinsch oogje, een ander vrouw gezien heeft, dan kent ze die haar kleed tot in den driegdraad. Dat 's geen erg, zult ge zeggen, dat 's waarnemingsgeest. Jawel, maar dan wil zij ook zoo een kleed hebben, of een beter, en vooral een duurder; en dat is erger; en dat is jaloezij.

En secundo: In vestitu ne glorieris unquam, zegt de Schriftuur. En dat beteekent: wees niet fier om een schoon kravatje; ga niet groot op een nieuw hoedje; weze een lange broek geen bron van hoogmoed.

En ziedaar de waarschuwingen; en nu volgt de filosofie.

Kleederen maken den man niet, zoo spreekt de wijsheid van de volkeren. En dat 's heel waar. Cucullus non facit monachum. Het kapje maakt den monnik niet. Het maakt hem hoegenaamd niet. Zet Baas Ganzendonk op 'ne schimmel, met een sabel aan zijn heup en een pluim op zijn hoed. Hij - blijft - gek. En trek Godfried van Bouillon een pyjama aan en een slaapmuts. Hij - blijft - Bouillon. Maar, Bertje, al maken de kleederen dan ook den man niet, - toch, ze kleeden den man. Ze toonen den man. En meer dan dit! Ze laten den man ook wel anders en wat beter schijnen dan hij wezenlijk is. En schijn is ook iets in een wereld van schijnbaarheden. Kleed 'ne man deftig; en die man zal zijn best doen om zich deftiger te houden en voor te doen dan hij is... Waarom, gaat 'ne mensch, op jaren, - zeg-

ge 50, 60, - niet meer, lijk 'ne straatschavuit van 15, 16, belleketrek doen? Omdat hij serieuzer is dan die straatschavuit? Misschien; en misschien niet. Want, Bertje, laten wij maar vrijweg gelooven dat er niet zóó veel spatie ligt tusschen de lichtzinnigheid van uw 16 jaren en de serieuzigheid van mijn 60. 't Is 't kleed, ziet ge! Spreek op, Bertje! Kan 'ne mensch belleketrek gaan spelen langs de straten, met een lange zwarte pitteleir aan en een hoogen hoed op? Kan een knaap met kortebroek, ernstig langs de straten schrijden, als een lijkbidder, die boetepsalmen bidt?

En nu ziet ge reeds de moraliteit van deftige kleederen!... En als ik een nieuwen toog aan krijg, en een nieuwen tik op, dan ben ik ook veel deftiger. En als ik ooit van Monseigneur een toog aankrijg met purperen knopjes, dan zal ik nóg deftiger zijn; deftiger ja! dan een simpelen dorpspastoor betaamt.

't Is misschien daarom dat ik hem niet krijg.

En ge schrijft om drie artikels. Ten eerste, een schoon kravatje. Sofie zal ervoor zorgen, toek. zaterdag reeds, als ze naar de markt gaat. Zoo een kravatje met een schuifje, zegt ze. Dat past altijd. Lijk 'ne strop.

En nummer twee: dat hoedje. Dat 's veel gevraagd, Bertje. Te meer dat de reden niet deugt, die ge daar opgeeft. Het hoedje, dat ge nu draagt, valt altijd af, zegt ge, als ge lacht... Maar wie dan toch lacht er, als hij een hoed op heeft? Wie zet nu toch in 's Hemels naam een hoed op om te lachen? Lachen moogt ge maar alleen doen, als ge geen hoed op-

hebt. Daarom is 't juist, dat de lijkbidders een hoed opkrijgen, opdat ze toch maar serieus zouden blijven, als ze mekaar bezien.

En die lange broek nu? O mijn beste Bertje, als ge zoo maar stout-weg, een lange broek draagt, dan twijfel ik er een ziertje aan, of ge wel juist beseft wàt ge vraagt...

Luister eens, Bertje:

Een korte broek, dat is kinderachtig... 't Is de periode: oude geschiedenis, bussel en rokjes! O pluim waarin het duifke stak!

Een broek tusschen-in, half-weg knoesel en knie, - dat is geen broek. Dat is halfslachtigheid... 'k Zou wel als ik dierf. Ge droegt er zoo een met uw eerste Communie. 't Was toen de mode aldus. Uw feestgewaad stond stijf van peerlen ende stessel...

Maar een lange broek is des mans! Als ge een lange broek aantrekt, trekt ge meteen een nieuwe levensperiode aan: nl. van den ernst. GIJ WORDT MAN!... Le style, c'est l'homme; le chapeau, c'est la femme; de lange broek is de man... Weg is het kind; heen is de knaap; exit tyrannus!... en, zegt Paulus: Cum essem parvulus... Toen ik nog kind was, sprak ik als een kind, was ik gezind als een kind, overlegde ik als een kind; maar wanneer ik man geworden ben, zoo heb ik van mij afgeschud al wat des kinds is...

Daarmee kunt ge 't voor 't oogenblik stellen, Bertje!... En ge ziet dat we langs de pijpen van die lange broek, hemelhoog zijn opgeklauterd tot in de teksten van S. Paulus.

Lange broek-man-daden des mans - verantwoordelijkheid des mans!...

En die lange broek krijgt ge! Wat donders zoudt ge die lange broek niet krijgen!... En lang zal ze wezen. Niet te lang; dat sloddert; noch te breed; daar zit ge in verloren. 't Zal op maat zijn; wees gerust; en passen, of 't er op getatoueerd lag...

Parochienieuws? 't Is ruzie in de fanfare. - ‘De Ware Broeders’ liggen overhoop; en hun harmonie klinkt valsch... De eenen wilden den veldwachter een serenade gaan geven voor zijn decoratie; de ander niet. Inde irae...

Sofie heeft een stuk van haren duim gesneden. Ze dacht dat ze in de ajuin sneed. Een illusie! -

Ik zend u een kruisken; moge O.L. Heer 't kruiske laten gedijen!

NONKEL PASTOOR

Bertje heeft een slechte kaart verdiend; maar 't was de schuld van zijn gebuur!... En nu heeft hij in de studiezaal een ander plaats gevraagd.

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

't Eerste puntje van uw brief is een eerloosheid. Ge moogt niet zeggen dat het de schuld is van uw gebuur. En het tweede puntje is een lafheid. Ge móógt geen ander plaats vragen.

't Is sapperdeboere toch altijd de gebuur, die 't gedaan heeft. 't Was zoo reeds in den beginne van de wereld; en Adam op den dageraad van de schepping schoof het reeds in de schoenen van Eva... ‘De vrouw, die ge me gegeven hebt’... Nog een beetje, - O.L. Heer had het zelf gedaan!

Zoo was 't met Adam, - en zoo is 't met de kinderen van Adam. 't Is altijd 't ander kind, dat misdeed - en begon.

En zoo is 't hem ook met de groote kinderen, als daar zijn diplomaten en generalen... En als 't oorlog is, - 't is altijd de schuld van den gebuur. Hij begon!

Misschien zit het hem zoo: al 't kwaad, dat we doen, is van een ander; 't goeie is van ons... Simpel genoeg; maar Bertje, daar zijn dingen in de wereld, die zoo simpel niet zijn. Goddank!

Hemeltjes-Heere toch! Wat zullen de pastors nog veel te preeken hebben en de parochianen nog fel te beteren, vooraleer alle schepselen iet-of-wat fatsoenlijk zullen wezen! Dat's nu 1900 jaren geleden, toen O.L. Heer zijn parabel preekte over dien Farizeër en dien Tollenaar;

- 'Twee menschen gingen den Tempel binnen om te bidden; de één was een Farizeër en de andere een tollenaar. De Farizeër staande, bad dit bij zichzelf: O God! ik dank U dat ik niet ben gelijk de andere menschen, roovers, onrechtvaardigen, overspelers, of ook gelijk deze tollenaar.

Ik vast tweemaal per week, ik geef tienden van alles wat ik bezit.

En de tollenaar van verre staande wilde zelfs de oogen niet opheffen naar den hemel, maar sloeg op zijn borst, zeggende: 'O God, wees mij zondaar genadig!' -

We mogen natuurlijk van die hoogheilige woorden geen parodie maken; - sancta sancte!... toch, Bertje,

parafraseer die parabel eens op uw eigen eentje, modern-weg, met toepassing op uwen eigen - ik!... In dezen aard zoo:

- ‘Twee jongens gingen de studiezaal binnen om te zwijgen... De één was Bertje en de ander X’...

En vooruit nu maar!... En eerlijk, zulle!...

Want, zie-je, Bertje! als ge zegt 't is mijn gebuur zijn schuld, dan zegt ge zooveel als: ik ben almachtig beter dan mijn gebuur! - en dat's verkeerd, jong!... Niemand weet wie goed is, wie slecht; en al wist ge permantelijk dàt ge beter zijt dan uw gebuur, dan moet ge dat nog niet zeggen. Laat O.L. Heer alleen daarover oordeelen. 't Is zijn vak.

'ne Mensch zou ook de biecht moeten uitoefenen in 't dagelijksche, natuurlijke leven; en op tijd en stond, durven zeggen en bekennen: *Ik* heb het gedaan; *ik* heb dat potje gebroken; *ik* heb de eerste gesproken in de studie.’ - In de biecht, - het H. Sacrament van de vlakke-blakke waarheid, - daar gaat het vromekes: ‘*Ik... ik... ik*. Eerwaardige vader... en geef *mij* nu maar een goeie penitentie... en een heilige absolutie.’ Maar buiten de biecht hoort ge niet anders dan: - ‘Mijn gebuur heeft het gedaan... en *hij* heeft begonnen... en *hij* verdient de straf...’

En 't schoonste van 't geval is dit nog; nl. dat uw gebuur thuis gaat vertellen dat het ùwe schuld is. Wat ik best-braaf geloof; want u ken ik, en uw gebuur ken ik niet. En wat er ook van weze: laat uw gebuur dit maar zeggen; dat staat op zijn rekening en op zijn kerfstok...

En nu vlei ik mezelf met de zoete hoop, dat ge begrepen hebt, hoe eerloos het was te zeggen, dat het uw gebuur zijn schuld was.

En op voorhand hoop ik nu ook, dat ge beseffen gaat, hoe laf het is geweest, een ander plaats te vragen in de studiezaal.

En nu moet ge 'ns heel aandachtig lezen wat ik schrijven ga. 't Is de moeite waard, geloof ik.

Ecce dus:

'ne Mensch, Bertje, moet zijn plicht doen, en heilig worden, dààr, Bertje, waar de Voorzienigheid hem stelt... De Voorzienigheid, dat is, in mijn geval, zijn Eminentie; in uw geval, Pater surveillant. Zoo begreep het Job, en hij bewerkte zijn heiligheid op 'ne mesthoop. Maar 'ne mensch denkt altijd dat het hem beter, en schooner, en heiliger zou vergaan, als hij elders zat dan waar hij zit. Ik ben zelf ook zoo, Bertje; en dan kan ik soms een uur lang, zitten te mijmeren en te prakkezeeren, wat voor een ideaal Trappist ik wezen zou, als ik maar 'ns in een Trappistenklooster woonde... En intusschen verlies ik uit oog en hoofd, dat ik op mijn pastorij evengoed als te Westmalle, boeten en vasten kan.

En soms zou ik een star willen zijn, een star daarboven tegen den hemel of een genie onder de menschen - en wat zou ik een star zijn van eerste klas... en wat zou ik met verbazing slaan de starrekijkers, die me door hun zienbuizen zitten te bekijken!... intusschen vergeet ik dat 'ne pastor veel beter doet, met simpelweg een stille, gemoedelijke olielamp te zijn, en met simpelweg het werk te doen van een

olielamp; dat is: wat klaarte te spreiden op het hoofd en op de handen en op het hart van zijn parochianen...

Beter een os dan een arend, Bertje!... met een os kun-je ploegen.

Daar bestaat zoo een fabeltje: de Japansche steenhouwer van een zekeren Douwes. Lees dat eens.

En vraag geen ander plaats. Uw plicht te doen, en heilig te worden, is geen kwestie van topografie ofte plaatskunde; maar van psychologie ofte: willen!

Denk er nog 'ns op na, Bertje, - en schrijf me uw besluit.

Op de parochie weinig nieuws. Geertje; van Susjes, met een auto te mijden, is onder zijn eigen kruiwagen geraakt en heeft zijn knoezel gebroken. Natuurlijk steekt hij de schuld op den autorijder. De veldwachter moet de zaak klaar spinnen.

En ook Sophie is in de week door een veloman overhoop gereden geweest. Gelukkig geen stukken! Alleen 't stuur wat scheef. Van den velo.

Ik zend u een Kruisje, Bertje, en moge O.L. Heer het kruisje laten gedijen.

NONKEL PASTOOR

Bertje ligt ziek te bed met influenza.

Nonkel Pastoor antwoordt:

Beste Bertje,

Zoodus, 't gaat u niet wel naar den vleeze. U ligt met het ploddeke. Als het u troosten mag, ik zit ook niet in mijn sas. Ik ook zit almaartoe met de koorts. En de thermometer geeft me zoo een 37 en een half. Die 37, dat's niets, maar die halve...

We zitten beiden dus in 't zelfde bootje, - en 't bootje is lek. Maar gij moogt te bed; ik moet te been; uw werk kan wachten; 't mijn niet.

Een vuil ding, dat ploddeke! een vuil ding. 'k Had liever nog, zwak-door, een goeie zware ziekte, cho-

lera b.v., of een gebroken been; dan weet ge persies waar het hem zit en hoe het hem zit; maar met ploddekes weet ge niets. 't Is geen serieus ding genoeg om een ziekte te zijn; en ge weet niet waar het op aanloopt noch van waar het gekomen is. Ik vroeg den dokter van waar influenza zoo al komen kan... ‘Van 't Latijn: in-fluere’ - zeit-ie. Ik was te lam om den kerel om zijn ooren te slaan... En ik zeg: geef me een goeie ziekte, een zware ziekte, maar een klare ziekte, met een hou-vast aan. Ik zit liever op een heuvel dan op een nagel, en 't zijn de kleine ziekten die 'ne mensch omver helpen.

Ik beklaag u, Bertje! en mijn hart is een spons die uw lijden opslorpt en omzet tot medelij. Dat 's misschien wat scheikundig gezegd, maar 't is toch zoo.

En ik zie u daar liggen, op uw lijdensponde, en de fut is eruit, nie'waar? en al wat ge eet, heeft zoo 'ne smaak van lauwe schoteldoek; en iedereen die u bezoekt, krijgt een teere ziel, en vraagt heel zoetjes: Hoe is 't ermee? - en gij kijkt uit twee flauwe oogjes, met een lam glimlachje, en ge probeert een handeken op te heffen, een mager, blauwbleek handeke, en ge murmelt: ‘Sti-il-le-kes...’

En de dokters weten geen raad, en ze geven een aspirinnetje, en: ‘Doe maar stillekes aan’ zeggen ze. Denken die gasten soms, dat 'ne mensch, met het ploddeke op zijn lijf en 39 koorts, goesting heeft om kasseien te gaan leggen?...

En die slapelooze nachten, nie'waar, Bertje!... Zoo maar te liggen, en te liggen, en den ganschen nacht door, te luisteren naar de klok, te luisteren

maar; en heel de schepping slaapt en rust en ronkt, en gij alleen, als een verloren en verlaten ziel, gij ligt wakker!... Verleden nacht was ik eventjes ingedommeld - en plots liep me daar een haan af in de buurt!... Ik dacht: ‘Goed zoo! 't Is dageraad!’ - En 't was juist middernacht! en die haan was er krek vier uren neven!... 't stom kieken!

Maar alweer, Bertje, wij mogen niet overdrijven, en niet te veel kwaad zeggen van ons ploddeke. Ook aan een ploddeke is een goeie kant.

Heilige menschen zouden zeggen: beproeving Gods; wij zeggen: ploddeke. - 't Is eigenlijk hetzelfde ding, met een anderen naam.

En plodje-ziek zijn, is de beste tijd om geestelijk te profiteeren. En toen de Corinthiërs ziek lagen met het ploddeke, schreef hun S. Paulus aldus: Virtus in infirmitate perficitur. Wat bediedt: ‘Ge ligt ziek, o Corinthiërs? - Profiteert er geestelijk van.’ -

Laten we vooreerst zoo weinig mogelijk denken aan ons eigen ploddeke, en zooveel mogelijk aan 't ploddeke van mekander; en geloof me, Bertje, 't is voor mij een zalvende troost, in mijn gloeiende koorts, te mogen peinzen: ‘Nu, op dit oogenblik, lijdt Bertje, en lilt en trilt van de koorts!... Dank u, Bertje, dat ge me de gelegenheid schenkt de schoone deugd te beoefenen, die ze medelijden noemen!’ -

En denk een beetje op de martelaars: S. Laurentius, S. Bartholomeus en op mij en op de zielen in 't vagevuur, en op O.L. Heer aan 't kruis. 't Zal ons helpen om ons petieterig ploddeke gewillig te verdragen, Bertje, en O.L. Heer moet toch zien dat we

niet altijd klets-klets-praten, als we bidden: Uw Wil geschiede.

En ziekzijn ook kan apostelwerk wezen. Wij boeten zoo wat voor onze eigen zonden, en voor de zonden van ander menschen. En nu ondervindt ge, nie'waar, waarin eigenlijk de gemeenschap der heiligen bestaat?

Enfin, Bertje, daar zijn meer menschen heilig geworden op een ziekbed dan op 'ne kermis. En toch gaan de menschen liever naar de kermis!... Aardig.

En welhaast komt verbetering. Bij mij is ze misschien al op komst. Ten minste, de dokter bekeurde me gisteren, en zei - ‘'t Is ne goeie... Wij winnen.’ - En binnen acht dagen ben ik weer frisch en primo-cartello, liet-ie hooren, meen ik... In alle geval: non est ad mortem...

'k Wensch het u ook zoo, Bertje!... En dan, - o dan, o Bertje! komt de aangename, eenige tijd der convalescentia!... Daar is in 't menschelijk leven niets zoo heerlijk als te genezen... stillekes aan weer bijeen te kruipen uit een ziekte... héél stillekes-aan te beteren. Ge zit daar in een zetel, lijk 'ne pacha, op een wit kussen, en aangevuld met witte kussens; - vóór 't venster, in een zonneke, dat ze persies voor u besteld hebben, zoo warm en zóó blij; ge zit daar lijk de zieke jongeling van Jan van Beers, of lijk dat meisje daar uit het Haantje van den Toren; en de Broeder brengt u appelsienen, die ge nog te zwak zijt om zelf te pellen; en ge hebt nog maar juist de kracht om ze te zuigen; en ge spreekt met een fluisterend stemmeke, en ge lacht met een zoet lachje, zoo

zoet en zachtjes als sardienekes in den olie... Nie' waar?

En eens weer gezond, - dan, kloek weer aan den arbeid!... ja! dan gaan we wat zien, zooals Krispientjes zei - en hij maakte een paar schoenen zonder zolen.

Natuurlijk, het kan ook anders uitvallen, Bertje. Maar, si quid acciderit, zooals Cicero dit fijnekes zegt, en, moet er de dood mee gemoeid, gedenk dan het schoone woord van de Wijsheid: Beter een doode leeuw dan een levende hond...

Apropo van honden, de Baron heeft den hond doodgeschoten van Ciske den strooper; ge weet wel dien smerigen vos... En nu zaten ze gisteren in ‘De Zingende Molen’ bezig te wedden hoe lang de hond van den Baron nog leven zou... Ziek is hij niet; maar ik peinze toch dat hij het niet lang meer trekken zal, 't beestje. -

En Sofie stelt het ook niet al te best. Dan is 't weer 't een, zegt ze, en dan is 't weer 't ander; en soms is 't een en 't ander te zaam.

Ik zend u een kruiske, Bertje, en moge O.L. Heer 't kruiske laten gedijen.

NONKEL PASTOOR

Bertje heeft een ganschen avond geweend omdat hij Nepos niet kon vertaald krijgen. En nu is hij den moed kwijt.

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

't Was een heele troost voor mijn hart nog 'ns een woordje te vernemen over Nepos - Cornelius Nepos. 't Zal, naar stille schatting, omtrent een vijftig jaar geleden zijn, dat ik niets meer van den man hoorde. Dank u wel!

Dank u wel, zeg ik, Bertje; want die ééne naam Nepos heeft me plots een goeie halve eeuw teruggerukt op mijn levensbaan en mij een uurtje lang laten droomen over mijn eigen humaniora-studies. Waar is de tijd naartoe?... Ik gedenk hem met een tikje weemoed, Bertje. Haec olim meminisse iuvabit,

zei onze professor toentertijde. De man was profeet en heeft niet gelogen... O Paard van Troje! o ‘style indirect’! o Tityrus die schalmeie tuit! o Piet Agoras qui modestiam pueros docebat!... Dat vergeet 'n mensch niet; en zelf oud geworden, groet hij die souvenirs als ouwe trouwe kennissen... Si tu et Tullia valetis, et ego valeo...

Als ik u zeg, Bertje, dat die humanioratijd de gelukkigste tijd is geweest van mijn leven, dan gelooft ge me natuurlijk niet. Daar zijt ge student om; en toen ik zelf student was, geloofde ik het evenmin. En toch, Bertje, 't is de waarheid, en hecht u vast aan de waarheid, vooral als ze van Nonkel komt. Ik ben nu zooveel wijzer dan vijftig jaar geleden, en zelf zult ge 't ook ondervinden, binnen vijftig jaar, hoe veel wijzer ge dan zult zijn...

Maar gij hebt het in uw brief over Nepos... Miltiades, Cimonis filius, cum unus omnium maxime floreret... Ge ziet, ik ken hem nog een beetje. En dat 's maar goed, want als ik hem hoegenaamd niet kende, dan zou ik, naar uw schrijven, gaan oordeelen, dat hij een schurk was van belang.

En gij kunt hem niet vertaald krijgen? Dat is geen erg, Bertje, en ge moet daarom niet weenen. Wij konden hem in onzen tijd ook niet vertaald krijgen, maar wij weenden daar niet om. Is de huidige jeugd van den dag van vandaag zóó teergevoelig? Waar mag ze dat gehaald hebben? En dan zijn er diepe denkers, die beweren dat er geen kinderen meer zijn!!! Die kennen heel waarschijnlijk Bertje Bartholomeeuwissen niet!...

Vooreerst Bertje, vergeet niet dat vertalen geen gemakkelijk sport is. - Wat is vertalen? Zoo niet lijf om lijf met een vreemden schrijver worstelen, en dit wel op een veld, dat hij zelf aangewezen, naar regels, die hij voorgeschreven heeft? - Die woorden hebben we nog van buiten geleerd, zóó vele jaren geleden. Ik vermoedde toen niet dat ze me ooit zóó juist zouden te pas komen. Worstelen! en alle worstelen is lastig en kost moeite... En ik zie Bertje daar in het krijt treden met Cornelius Nepos, - beiden zwaargewicht; en ze zullen me daar 'ns een bokspartijtje leveren; en Pater Professor telt de puntjes. Hardi, Bertje!... Nie' bang zijn! Dat zit niet in ons bloed, nie'waar? En telkens als ge er in lukt ook maar het kleinste zinnetje van Nepos korrekt te vertalen, slaat ge Nepos 'nen triomfantelijken swing op zijn oor, en telt de professor een puntje voor u bij. Maar ge moet uw best doen. Daar niet staan lam en lui, en wachten tot Nepos zelf u 'nen uppercut om *uw* ooren slingert! Ge moet op uw achterste..... pooten staan en *willen!*

Vooral, niet weenen! Apropo van die tranen, Bertje, zit daar niet te veel mee in. Dat is maar water, dat uit uw oogen loopt. Van verdriet. En die bron is onuitputtelijk! Helaas!... en Goddank!... Tranen, dat helpt geen zier. Daar is niets zoo koppig als een Latijnsche tekst. Of 't zou 'ne Grieksche moeten zijn. En hij laat zich niet vermurwen. Hij is onverbiddelijk.

En ook, den moed niet opgeven, Bertje, maar aanhouden en volhouden! Lukt uw vertaling niet de

eerste maal, ze lukt misschien de tweede maal. Lukt ze ook geen tweede maal, probeer een derde maal... en probeer altijd maar door, tot de leste maal, - inclusive. 't Is inderdaad de leste maal, die lukt.

De Latijnsche wijsheid zegt het zoo precies: fabricando fit faber. Al smedende wordt ge smid. Maar alweer: ge moet smeden tót ge smid zijt... En niet ophouden vooraleer ge smid zijt. Smeden dus tot den lesten slag, - inclusive! Want 't is juist die lààtste slag, die 'ne man tot smid klopt; die hem den ridderslag van smid slaat; die hem voor jaar en dag en eeuwigheid tikt en teekent tot dat wondere ding, dat we noemen: 'ne smid!

Heere-toch! als ik mijn eigen souvenirs naga en de annalen opensla van deze mijne parochie, hoevele bliktikkers waren op dit oogenblik meestersmeden, als ze nog eens hadden doorgesmeed! En hoevelen die nu scheeve schepsels zijn, waren genieën geweest, - en heiligen! - hadden ze den moed gehad en 't geduld nog ééns - ééns! - door te denken, nog ééns door te durven! Eén leste maal!... Ze waren zoo schoon op scheut: maar ééns te vroeg, ze lieten den hamer zinken - en hun hoofd - en hun ziel!

Is dat niet spijtig, Bertje?...

Hoe spijtig het is, kan ik u klaar maken met twee exempelen, waarvan het één zoo historisch is als 't ander.

Ik heb zoo 'ns op de kermis van de parochie een speenvarken zien verliezen in droeve omstandigheden. En als ik het u vertel, dan is 't niet om 't ver-

telsel zelf, maar om de zedeles van 't vertelsel. 't Was aldus: de burgemeester had volksspelen ingericht, en o.a. een prijskamp van pap-eten, met als eersten prijs supravermeld speenvarken. En wie meedeed moest tien tellooren pap eten en na elke telloor zeggen, klaar en klink: pap! Ge ziet, 't was een simpele kwestie van vol te houden; of zoo ge wilt, vol te gieten. En Lamme Smeerhebbes deed ook mee.

Ze zaten gezeven op den wagen; de jury stond er naast om te tellen, en de parochie rondom. Te kijken. En plots schoot de burgemeester een pistool af, dat ze mochten beginnen. En de 3-4 eerste schotels schoven schoonekes naar binnen, en ze zeiden alle zeven, geestdriftig: pap! Na de 5e telloor waren er drie die hun geestdrift en hun lepel lieten vallen, de lafaards! en vier nog zeiden: pap! Na de 6e zeien er drie nog, stiller: pa-ap! En Lamme spande zijn broekriem een oogske los;... Tistje Giljon sloeg zijn oogen toe; en Geert Lazoire zuchtte tot in zijn knieën. Maar ze zeien toch pa-ap!... Pa-ap, zeien ze. Na de 7e telloor gaf Geert het op, na de 8e liet Tistje zijn hoofd links zakken, maar zei toch: pa-ap. Na de 9e telloor viel Tistje voorover met zijn gezicht in zijn 10e; en in plaats van 'pap' zei Tistje: brrr! hoewel zijn zuster riep en maar riep: 'Koerazie, Tist,' en na de 10_e telloor zuchtte Lamme: 'Wa-ap!' - en was ook verloren...

Wat energie naar de vaantjes!... En 't zwijntje werd verloot... En ik peins: 'o Lamme! om één woordje! om één letter! en ge hadt na de pap uw appetijt mogen verlustigen aan een speenvarken!'...

En hier krijgt ge een 2e exempel, - andersom.

Vijf-en-twintigmaal had Godfried van Bouillon de muren van Jerusalem te vergeefs aangevallen; en zijn spitskameraden zeiden ontmoedigd: ‘'t En gaat niet, Godfried! 't En gaat niet!’ - En wat zei Godfried?... Zei Godfried: ‘Wa-ap?...’ - Of begon hij te weenen als 'ne jongen, die Nepos niet vertaald krijgt? ‘Neen!’ zei Godfried: ‘'t Moet! en 't zal! En wie me bemint, die volge mij!’ - En een zes-en-twintigste maal beklom hij met zijn kruisvaarders de steile ladders - en Jerusalem viel!... Want juist na den vijf-en-twintigsten aanval, hadden de Turken oorlogsraad gehouden en beslist: ‘Nog ééns kunnen we weerstand bieden - en dàn nièt mèèr!’ -

En uit die twee exempelen, Bertje, waarvan, zooals gezegd, het één zoo historiaal is als 't ander, kunt ge leeren: 1o) hoe een speenvarken verloren werd - 2o) hoe ge Nepos vertalen moet...

Q.E.D.

Salut Bertje!

Van Sofie valt er ditmaal niets te zeggen, tenzij dat ze voor den eersten keer van haar leven, in een auto heeft gereden. En apropo van rijden, de veldwachter leert velo rijden. Ge zult dat zien met de Paaschvakantie, maar lach er niet mee. Dat is smaad aan de politie.

Ik zend U een kruiske, en moge O.L. Heer dit kruiske laten gedijen.

NONKEL PASTOOR

Bertje heeft een vriend gevonden. Hij heet Jan Spiegeleire en kijkt wat scheel en zijn vader is veearts.

Nonkel antwoordt:

Beste Berten,

Proficiat! en dank den Heer! - want, zegt de Schriftuur, ‘wie een trouwen vriend vindt, heeft een schat gevonden’ - en ‘niets is bij een trouwen vriend te vergelijken’ - ‘een trouwe vriend is met geen geld te koopen’... En nu zet ik u in de lijst van de onsterfelijk-saamgekoppelde vrienden als daar zijn: Nisus en Euryalus, Orestes en Pylades, Achilleus en Patroklos, David en Jonathas! - Nou, Clio, muze der geschiedenis, voeg bij die heerlijke namen voortaan, als hanger en tegenhanger: Bartholomeus Bartholomeeuwissen en Jan Spiegeleire!...

Proficiat, Bertje - en dank zij den Heer!

Nu valt er één ding te beschouwen, Bertje, namelijk: wat voornoemde Jan Spiegeleire zoo al waard wezen mag als vriend...

En vooreerst dus, hij luistert naar den naam Jan Spiegeleire. 't Weze zoo. Iedereen kan niet Napoleon heeten... En:

Wat is een naam - zooniet wat âam - met 'n klankje saam?

En hij ziet wat scheel?... Ik vermoed, Bertje, dat dit woordje *wat* een *litotes* is. En dan meen ik dat het van uwentwege heel schoon is, nobel! de scheligheid van uw vriend Jan Spiegeleire zoo delikaatjes uit te drukken. Delikater was het natuurlijk nog geweest, als ge me gezegd hadt: mijn vriend Jan Spiegeleire gaat een beetje mank aan strabisme. Maar misschien kent ge dat woord niet of dacht ge dat ik het niet ken. Dank u. Nu, om 't even, uw vriend Jan Spiegeleire ziet scheel. De oogen van den mensch, Bertje, zijn de spiegel van zijn ziel; en 't kan me zoo bitter-weinig schelen of de spiegel van Jan Spiegeleire wat scheef hangt of niet. Als de daarin stralende ziel maar schoon is, en zuiver, en heilig. En daarbij, beter geteekend dan getikt.

En zijn vader is veearts... Daar heb ik ook niets, niets tegen. 'ne Veearts is een dokter in 't grof, en een goeie veearts geldt meer dan een kwaaie dokter.

Heel de vraag komt hierop neer, Bertje: wat is Jan Spiegeleire waard voor u als vriend? Want 'ne vriend is zoo maar 't eerste 't beste schepsel niet dat ge op de straat ontmoet, en waartegen, half uit be-

leefdheid en half uit sympathie, ge zeggen zoudt: ‘Goeden morgen!’ - Het ding eischt veel meer wikkens en wegens, Bertje. En dus moet ge er niet te rap mee zijn om te zeggen: ‘Wees mijn vriend en ik ben de uwe.’ -

In 't boekje van de wijsheid onzer vaderen vindt ge 't spreekwoord: ‘Noem niemand vriend, vooraleer ge met hem een bakje zout hebt geëten.’ 't Werd misschien uitgevonden door een zoutkoopman, in 't groot; toch, 't is waar... En dus, kijk uit uw oogen. Want hierin ligt het gevaar van de vriendschap, Bertje: ‘Amicitia similes facit, vriendschap maakt gelijken.’ Ge kent, meen ik, de geschiedenis van dien rotten appel, die, met zijn broers in één korfke al die broers met rotheid stak; en 'k heb 'ns gelezen van een rijken prins, die één zoontje had, één zoontje en 't hakkelde; en hij zocht onder de kinderen van zijn land er zeven, die glad spraken als paling, en hij dacht zoo: ‘In zulk gezelschap zal mijn zoontje zijn hakkelen wel afleeren’ - maar na zes maanden hakkelden ze gezeven. En een ander prins had ook één zoontje, één zoontje en 't keek scheel en 't hiet Jan Spiegeleire... en... en... Ja! Bertje, de rest zit nog in de toekomst! -

Maar ik ben optimist - en ik hoop vast dat ditmaal ten minste het spreekwoord ten goede werken zal... en dat Jan Spiegeleire uw rechtkijkerij, en zijn scheelkijkerij zal afleeren.

Inderdaad bewijs hem dien dienst, Bertje; en gaat dàt niet, kunt ge zijn scheligheid niet genezen, bewijs hem in elk geval nog een beteren dienst: maak

Jan Spiegeleire wijzer dan hij is, en braver, en heiliger; en make Jan Spiegeleire u ook braver, en wijzer en heiliger; kortom, maakt malkander wijzer, en braver, en heiliger... Zoo helpt gij O.L. Heer en O.L. Heer helpe u beiden!...

En nu is er wel een spreekwoord dat zegt: ‘Als mijn vriend scheel ziet, bezie ik hem terzij.’ - En op 'n manier is 't heel schoon de gebreken van zijn vriend niet te zien, niet te *willen* zien; toch, als ge zijn ziel kunt beter maken met hem vlak in zijn schele oogen te bekijken, bekijk hem vlak in zijn schele oogen... En als Jan Spiegeleire u beter maken kan met u vlak in uw oogen te bekijken, sta uw man, Bertje! en laat u zelf onder 't kruisvuur nemen van zijn schele oogen!... Als ge er maar beter mee wordt.

En een ander kwestie is deze: waaraan zult ge weten dat Jan Spiegeleire uw vriend is, - uw echte vriend? Hieraan, sapperdeboere: dat hij voor u sterven zou!... En kom me niet vertellen dat *gij* zijn vriend zijt, als ge voor hem niet sterven zoudt... Kordaat gesproken, nie'waar? en straf... Maar zoo is 't, Bertje: vriendschap is, voor één derde, genot; en voor twee derden, plicht. Plicht, namelijk, van te dienen, en waar 't moet, te sterven. Zoo niet zijt ge niet waard een vriend te bezitten, noch zelfs een vriend te zijn.

'k Verbeeld mezelf O.L. Heer gekruisigd op den Calvarieberg. En aan den voet van 't kruis staat O.L. Vrouw, en Maria Magdalena en Sint Jan. En terwijl O.L. Heer daar hangt in de smarten, vraagt de baas der beulen zoo aan Sint Jan:

- ‘Als ik me niet bedrieg, dan zijt gij de boezemvriend van dien Christus daar, nie' waar?... Wel dan, laat me zien wat ge waard zijt, en sterf in zijn plaats!’ - En nu vraag ik u, Bertje - en 't roert me! - wat Sint-Jan zou gedaan hebben... Zeg het me niet. Gij weet het, en ik weet het ook.

Vriendschap, Bertje, - vriendschap in deugd en eere, - vriendschap, zooals O.L. Heer wenscht dat ze weze, zooals O.L. Heer zelf ze koesterde jegens de menschen, is een hooge, een heilige zegen uit den Hemel. Schrijf dat op, jongen! en zeg het zoo aan Jan Spiegeleire... En zeg hem dat ik voor u, alleen zulk een vriend wil, zooals ik wensch dat gij zelf zoudt zijn: een goeie jongen, braaf, rein, blij, - heilig!...

Om te eindigen, wat rommelnieuws. De kat is ziek. En soms draait ze op 'ne zotten loop de keuken rond als een cirk op zijn eigen. Sofie wil ze den huis uitjagen, maar hoe naderbij zij (Sofie!) komt, hoe verderweg zij (de kat!) blijft. Spreek bij gelegenheid Jan Spiegeleire daar 'ns over. Hij kent misschien een geneesmiddeltje van zijn vader. Of ik zal vader Spiegeleire zelf 'ns ontbieden en vereeren met mijn kalandizie. En onder de vakantie brengt ge uw vriend voor acht of veertien dagen naar huis mee; de vrienden van mijn vrienden zijn ook mijn vrienden, en ik houd eraan uw vriend Jan Spiegeleire persoonlijk te kennen.

En hiermee zend ik u een kruiske en moge O.L. Heer dat kruizeke zegenen.

NONKEL PASTOOR

Bertje schrijft om een (milde!) aalmoes voor een Pater, die naar Congo vertrekt.

Nonkel Pastoor antwoordt:

Beste Bertje,

Met uw lesten brief varen we grootscheeps een nieuw lettervak binnen: de bedelbrieverij. Goed zoo. Ik neem u dit hoegenaamd niet kwalijk. Integendeel.

Integendeel; jawel. Want bij 't lezen, huppelde mijn hart op in mijn boezem, van puur plezier; zooals een lentelammeke; zooals de Libanon van den Psalmist. En bij elken zin van uw brief heb ik gemurmeld: ‘Wat hebben ze toch een hart in de familie!’... Ecce!... Hier is nu 'ne jongen, en hij heet Bertje, en hij is mijn bloedeigen neef - en dat

Bertje stapt over de wereld, een wereld van scepticisme, materialisme, egoïsme en egotisme, en stapt maar door met in zijn handen een groote vlag, waarin de leuze wappert: ‘Leve de Liefdadigheid!’... Dat Bertje, terwijl de menschen niet meer weten te spreken dan van crisis, en sport, en cinema, en panem, en circenses, - dat Bertje durft nog het oud versleten woord uitspreken: ‘(milde!) aalmoes’!... 't Was me waarlijk, Bertje, of met uw brief een lucht uit het oude Testament mijn pastorij binnenwaaide... en of niet de briefdrager, maar Abraham zelf binnentrad, met herderstaf in zijn hand en sandalen aan zijn voeten. -

Proficiat, Bertje!...

't Ware nu de gepaste gelegenheid om hooge beschouwingen te houden over (milde!) aalmoezen en liefdadigheid... maar 't zou misschien van mijnentwege heel onvoorzichtig zijn aan U lessen te gaan schenken over 't kapittel van (milde!) aalmoezen!... Gij schijnt er zonder het zelf te gissen, onbewust, instinctief, zóóveel over te weten, dat ge zelfs 'ne geleerden pastor zoudt vastpraten...

Laat mij er toch iets over zeggen. Al was 't maar dit: of het centen geldt of oorvijgen, melius est dare quam accipere: beter te geven dan te krijgen. In Gods oogen is 't heiliger, en in de oogen van de menschen staat het deftiger. Want alleen in 't geven, niet in 't krijgen! zit liefdadigheid.

Laat mij er nog iets bij zeggen; nl.: als iemand op aarde leeft, die een (milde!) aalmoes verdient, dan is 't wel 'ne missionaris: hier staat een jonge

pater, die toch ook het kind is van een vader en een moeder, en die toch ook zijn levensjaren, als hij maar wilde, doorbrengen kon in plezier en genot, deftig of niet-deftig... en die jonge pater brengt alles wat hij is en heeft en weet, ten offer voor O.L. Heer en voor 't zieleheil van de zwartico's uit Congo!... Met één woord: Hij. Geeft. Alles!... en daarbij vergeleken, wat zullen alle onze (milde!) aalmoezen schamel blijken!... Nie'waar, Bertje?...

Ik zeg maar dat het van uwentwege schoon is voor zoo iemand een (milde!) aalmoes te bedelen!...

Daar is maar één ding, dat de schoonheid van uw bedelarij eenigszins bederft. NI.: dat IK die (milde!) aalmoes geven moet...

Bertje, laat ons mekander goed begrijpen en hooi uit strooi houden! *Gij* moet den hemel niet verdienen met *mijn* centen; dat zal *ik* wel doen. Als *ik* nu een (milde!) aalmoes geef, waar blijft *uw* sacrificie? en bijgevolg, *uw* verdienste?... Bij alle aalmoes, en vooral bij alle (milde!) aalmoes, daar moet een offer wezen of... 't telt maar half. Ge moet wat geven van u zelf, uit u zelf. Als onze voorvaderen, in de middeleeuwen, een klok wilden gieten voor hun parochiekerk, dan bracht elke parochiaan - wàt... De burgemeester een stukje goud; de secretaris een stukje zilver; de veldwachter een stukje koper; de rijkste bracht veel, de armste bracht een penningske; wie niets had, bracht zijn zweet; en op 'ne keer, was er een weduwe, die gaar niets had... en bedroefd erom, ze kwam simpelweg een traan storten in de ziedende

klokkespijs... En eens gegoten, nooit heeft klokje geklonken als dat klokje!...

't Historietje is wat romantiek, nie'waar?... Jawel, maar 't is me niet te doen om 't historietje; maar om de meening van 't historietje.

En apropo van arme weduwen, cfr. 't Evangelie van de arme weduwe met de twee penningskes.

Nu schat ik, Bertje, dat ge klaar begint te begrijpen hoe oneindig verdienstelijker het wezen zou uit *uw* studentengeld een (milde!) aalmoes te geven van, zegge: 20 centen, dan, zegge: 20 frank uit het pastoorsgeld van Nonkel. En als ge me zegt: ‘20 centen!... Nonkel, 't is toch zoo een bitter-schamele (milde!) aalmoes’ - dan hebt ge teenemaal gelijk en ge schat de dingen nog al juist; - maar, wie weet?... als gij die 20 centen geeft met een zuivere intentie en de pater neemt die 20 centen aan met een groot vertrouwen, - wie weet of O.L. Heer, net zooals Hij deed met de zeven broodjes en de enkele vischjes, die 20 centen niet vermenigvuldigt tot meer miljoenen dan de heele Congo waard is.

En zelf eet ge dan maar een patêeke minder. En daar zit het offer, Bertje; - dààr!...

Natuurlijk, ge moet niet doen, zooals die petroolkoning uit Amerika... Zijn dochter trouwde; goed; en de vader, die petroolkoning, zei zoo: ‘Ik zal den ganschen boel betalen; kerk en koster; stadhuis en de rest. Want ik kàn dat betalen; en wie 't lang heeft, mag het breed laten hangen... Vooruit, koetsier!’ - En 't was een trouwfeest, Bertje, ongehoord!... De champagne-kurken sprongen dwars

door 't plafond heen; en als vuurwerk, 's avonds, werd een petroolput in de vlam gezet... Enfin, 't kostte miljoenen!... En de menschen zeiden zoo: ‘Wat 'ne (milde!) vader!... Wat een offer hij brengt voor zijn duurbare dochter!’ Maar drie dagen later sloeg de petrool twee centen per liter op, over de gansche wereld... en op veertien dagen tijds, had de petroolkoning zijn (milde!) miljoenen driemaal terug, de sloeber.

Bertje! zóó moog je niet doen, nie'waar! ...en als gij een offer brengt en plengt, sla sapperdeboere! de petrool niet op!... Want alweer, waar bleef het sacrificie?... en waar dus de verdienste?...

Zoodus, geef gij, netjes en properkes, uw eigen twintig centen!

En zegene u O.L. Heer, - u en uw (milde!) aalmoes!...

Bij 't herlezen van mijn brief, begin ik te peinzen, dat de pater-missionaris over missie-aalmoezen misschien een andere opinie koestert dan de mijne; en dat hij, A.M.D.G., toch liever 20 franken ziet komen van Nonkel dan twintig centen van Neef. En was ik missionaris, dan zou ik ook de opinie koesteren, - A.M.D.G. En daarom was ik van zin u twintig franken te zenden; maar zoo juist is de perekwatie van de pastors binnengevloeid... en:

Suave est ex magno sumere acervo!... 't Komt van den grooten tas - en 'k zend er u: 50!... zegge en schrijve; vijftig!...

Maar... Bertje!... MAAR!... als ge dit briefje nu in de schaal legt, doe dat niet met een breed gebaar

van: ‘waar dit vandaan komt, zitten er nog’... Dat's wel waar; maar iedereen hoeft dit niet te weten. En zelfs uw linkerhand moet niet weten wat uw rechterhand weggeeft; vooral als ge 't geld weggeeft van Nonkel.

Geef het dus heel simpelkes, heel stillekes... cfr. de weduwe uit het Evangelie...

En als de Pater u vragen zou: ‘Maar Bartholomeeuwissen, bewaart ge dan niets voor uw eigen zelf?’... zend hem beleefd heen naar Plutarchos, waar deze man vertelt dat Alexander, toen hij op veldtocht uittrok, alles wegschonk wat hij bezat: zijn geld, zijn witte konijntjes, zijn landerijen, zijn dasspeldekes; en toen hem iemand vroeg: ‘Maar Alexander, wat bewaart ge dan voor uw eigen zelf?’... toen stak Alexander zijn hoofd omhoog, zijn borst vooruit, zijn hand op, - en zei: - ‘De hoop!’ Wat onze koster vertaalt: ‘God zal 't u loonen’ en O.L. Heer: - ‘Ego ero merces tua magna nimis!’...

Sofie ligt met het ploddeke; ze heeft juist een thermometer kapot gebeten. Zoo ook de veldwachter... Ik wil zeggen: die ligt ook met het ploddeke... en Geertje Sas komt konijnen stroopen tot onder zijn vensters.

Ik zend u een kruisje, Bertje, en moge O.L. Heer het kruiske laten gedijen. -

NONKEL PASTOOR

Bertje is laatst in den prijskamp van Oude Geschiedenis... Hij dacht dat hij alles kende... Hij had zóó zijn best gedaan!... En nu is hij ontmoedigd.

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

Toen ik uw brief gelezen had, dacht ik zoo: 't Gaat hem hier zooals in de Gilde: 't komiteit komt achteraan. Maar 't is geen eer voor de familie.

Gij. Zijt. Dus. De. Laatste... Dat wil zeggen: daar komt niemand achter u. Gij. Sluit. Het. Hekken... Ik zou er niet van verschieten, dat zoo iets nog nooit is gebeurd in de familie...

En nu, - gaan we daar zilte tranen over storten? Neen, want dan zijn wij er die nog bij kwijt; en 'ne natte zakdoek heeft nooit de wereld gered. En zak en assche helpen hier ook niet...

Laten wij liever wat filosofeeren over uw geval...

Lest zijn, dat is soms een fataliteit, Bertje. Eerst zijn ook. Sommige menschen zijn altijd bij de laatsten, dóen wat ze willen; en andere dan weer, zijn altijd bij de eersten, làten wat ze willen. Ik kan u daar een klinkend voorbeeld van opsommen. 't Voorbeeld van Jan Kuikes zaliger. Jaren geleden, werd hier op de parochie, met de volksspelen van de kermis, een prijskamp uitgeschreven voor 't leelijkste gezicht, 't Programma zei: de leelijkste smoel; maar wij moeten deftig zijn. En de tien-twaalf, man en vrouw, die aan dezen ‘concours de beauté’ deelnamen, stonden in 't midden van 't plein, op een estrade; daarrond stond de jury en de kijkers, met Jan Kuikes zaliger op de eerste rij... te kijken. En toen sloeg de president een teeken dat ze mochten beginnen. En ze begonnen, en elk trok me daar een serie tronies van afschuwelijkheid. Maar 't duurde niet lang. Maar één minuutje. Want: ‘Houdt maar op! riep de president. Jan Kuikes heeft den eersten prijs.’ - ‘'k En doe nie' mee’ - zei Jan Kuikes verbaasd. ‘Ik sta hier zoo maar te kijken.’ - ‘Tut tut tut; zei de president, Jan Kuikes is lauwe-riaat!’

Ik wil maar zeggen, Bertje, dat sommige menschen altijd haantje-boven kraaien, en overal eerst zijn, fataal, instinctief... Maar zie, Bertje, gij zijt niet een van die uitgekozenen!

Helaas!

Gij. Zijt. Laatst!

En ge dacht, dat ge alles wist? Ik zou er niet van verschieten, dat ge van de illusie zijt teruggekomen.

In zake weten, Bertje, zijn er vier soorten van menschen. Daar zijn er primo, die weten dat ze iets weten, en dat zijn de bewusten en dikwijls de hoovaardigen; en daar zijn er tweedens, die niet weten dat ze iets weten, en dat zijn de nederigen, soms de heiligen; en dan zijn er derdens, die weten dat ze niets weten; en dan zijn er vierdens die niet weten dat ze niets weten. En de derden zijn de slimste wel niet; maar helpe God de vierde gilde!...

En... tu es ille vir, Bertje! Gij zijt er bij!... Want ge wist niet dat ge niets wist!

Op zichzelf was 't zoo erg niet, zelf dàt niet te weten. 't Werd pas maar erg, toen ge gingt meenen dat ge àlles wist!

Toen ge dàt meenen gingt, Bertje gingt ge mank aan een illusie. En voor illusies moet 'n mensch opletten. 'ne Mensch met illusies, dat is een kieken dat meer eieren legt dan 't kan uitbroeien. Dat 's verkeerd.

En 't was niet enkel een illusie; 't was autogobisme. Autogobisten, Bertje, kennen àlles. Onze schepene is zoo. Die loopt op zak met een grondwet voor Patagonië, en een oplossing van 't gele gevaar, en tusschen twee pinten legt hij u 't geheim uit van de wereldcrisis. Hij weet alles. Juist zoo de gazetschrijvers, die alles weten en niets geleerd hebben.

Maar misschien wilt ge zeggen: ‘àlles’ - dat is: de stof van den prijskamp.’ - En 't bewijs ervan: gij hadt zóó uw best gedaan!

Zie, Bertje, als ge waarlijk uw best hebt gedaan, kom 'ns alhier! En ik zal u in goud slaan!... Welhoe

dan sapperdeboere! een jongen zou zijn best doen al was 't maar éénmaal, en we zouden hem niet in goud slaan!...

Toen ik nog student was, zei ik zoo eens aan mijn professor, nu lang dood, de slimme man! - ‘Ik heb mijn best gedaan!’ - En ik mocht vooruit komen in de klas, op de treê staan vóór de jongens, fiks! En de professor zei: ‘Ecce! die heeft zijn best gedaan!’

Zijn best doen!... Weet ge wat dat beteekent, Bertje?... Dat is 'n mensch op 't hoogste van zijn eigen zelf! - En dat ziet ge niet dikwijls, Bertje, en dat is geen dagelijksch schouwspel! 'ne Mensch, die zijn best doet, dat is 'n muilezel op zijn achterste pooten en die trekt elkenboomen uit! - En als 'ne mensch zijn best deed, dan vond hij alle dagen het poeder uit en hij vloog rats! naar den hemel! Daar zou maar één gevaar zijn; nl. dat hij dwars door den hemel heen vloog... Maar zeldzaam zijn ze, brave jongen! die hun best doen en die hun volle maat en mogelijkheid schenken... En 't beste, dat in 't leven ongedaan bleef, wordt zoo dikwijls op 't kerkhof mee begraven.

Nu, 't is van uwentwege misschien maar een manier van te spreken geweest, toen ge zeide: ‘Ik heb mijn best gedaan.’ - Zoodat ge dan eigenlijk uw best tóch niet hadt gedaan... Enfin, kijk 'ns juist na hoe 't hem eigenlijk zit...

En nu zijt ge ontmoedigd?... Daar is lek in 't schip?...

Bertje, houd moed, zulle!... of ik verloochen mijn

bloed!... De beste schepen herkent ge maar in tempeesten en de sterkste karakters bij tegenslag... Houd er den moed in! En als ik van moed spreek, dan heb ik het niet zoo zeer over kerelsmoed, soldatenmoed, bloedsmoed; zooals Leonidas bij de Thermopylen en Horatius Cocles op zijn brug; neen! - maar ik heb het vooral over zedelijken moed.

Dat's de beste, Bertje!... Velen zouden liever een liter bloed vergieten op een slagveld dan één droppel zweet op het veld van den plicht. Gelooft ge 't niet?... 't Is pertang toch zoo. S. Pieter had mannenmoed genoeg om Malchus een oor af te slaan; maar geen zedelijken moed genoeg om de meid van Pilatus op haar plaats te zetten... Dat 's Evangelie. Gelooft ge me nu? -

Eerst waart ge misschien 'n genie *in herba*; lest, zijt ge simpel-weg bewonderenswaardig, als ge er den moed in houdt.

Genie, - dat's alleen verstand; en verstand alleen is maar een halve man; moed, - dat is karakter, en karakter is de volle man. En een karakter is beter dan verstand; en een groot karakter staat hooger dan een groote geest!... Onthoud dat Bertje! want 't is niet slecht gezegd, al zeg ik het zelf.

Het eerst in tel komt de deugd, en die moet ge absoluut hebben; dan, arbeidsliefde, en die moet ge ‘relative’ hebben; daarna geleerdheid, en daar moogt ge veel van missen; en 't lest van al, komt geld, als er nog plaats is voor geld. En hoe meer ge bezit van 't eerste, (deugd!), hoe minder ge begeeren zult van 't leste... (geld!) En zoovele heiligen

zijn slechte financiers geweest; en Bertje, hebben zij er iets bij verloren?... en zoovele groote geesten zijn kleine menschen geweest. Helaas!

En nu ziet ge klaar in, nie'waar, dat ge voor mij eigenlijk geen genie moet worden, iemand die zijn naam vastnagelen zal tusschen de starre-beelden; en voor mij ook moet van uw lippen geen enkel woord vallen, zoo glorioos als 'ne veldslag. En de grootste ramp die 'ne mensch treffen kan, is geniaal te zijn zonder deugd.

Nu weet ge alles; en werk nu maar door. Werk, ja, met een energie of alles van u alleen afhing; en met een betrouwen, of alles van O.L. Heer alleen afhing. En dan komt alles wel te recht; en tegenslag maakt 'ne mensch wel niet rijk, wat niet hoeft; toch, het maakt hem wijs, - als hij ervan profiteert. En olie komt boven, Bertje; fijne olie vooral.

En nu zullen wij beiden maar voortleven met de zoete hoop, dat de laatsten de eersten zullen zijn in den prijskamp van Oude Geschiedenis zooals in den hemel.

Sofie heeft een hond meegebracht van haar broer. Hij heet Max. De broer niet, maar de hond. En slim!... Als ik hem zeg: ‘Gaat ge komen of niet?’ - Welnu dan komt hij - of niet. -

Op de parochie, weinig of geen nieuws. Alleen als ge terugkomt, zult ge ze niet meer herkennen. De winkelier heeft zijn gevel laten vernieuwen, en een vitrien steken; ik schat zoo: twee meter op drie.

Ik zend u een kruisken en moge O.L. Heer dat kruiske laten gedijen.

NONKEL PASTOOR

Bertje vindt het zeer vervelend te moeten studeeren... En hij is weer ontmoedigd...

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

't Was een verschot van belang toen ik uw brief te lezen kreeg! Ik zou er niet van verschieten dat wel nooit zulk een desperate brief op mijn ouwe pastorij binnenliep. Ik mag natuurlijk niet overdrijven, maar ik zakte door mijn knieën, persies of de facteur me daar 'ne kring uit Dante's hel thuisbracht; den kring nl. waar ze de lafaards verdoemen. En een van die verdoemde lafaards waart gij zelf!...

Dat's niet verkwikkend voor 't hart van 'n Nonkel, Bertje!

Zoodus, ge zijt zestien jaar oud - en ge zijt ontmoedigd. Ziedaar de vlakke, blakke, strakke waarheid. En dat 's erg, Bertje!... En ik vraag me zelf af: als het hem op zestien zoo zit, hoe zal 't hem op zestig gaan zitten? - Inderdaad, als ik nog hair genoeg had, zou ik het 'ns te berge laten rijzen van ontzetting; zooals in de feuilletons.

'ne Jongen van zestien jaar! - dat is ontmoedigd!... En me dunkt, ik zie daar in de studie een studentje zitten, met, laat me zeggen, 'ne Xenophon vóór zich; en bleek, en flauw-turend, en melankoliek; hij ziet niets! maar niets gebeuren van den heerlijken tocht der Tienduizend. En hij laat ze maar loopen en marscheeren; en hij zit daar zoo maar te kijken, en te mijmeren, zoo flepsch en zoo flauw als een weemoedig meisje, in den maneschijn, onder een triestigen treurboom, op een stil kerkhof. Och armkes toch! En Pater Surveillant, die 't sport in de motjes heeft, peinst zoo; ‘Maar wat is er toch met Bertje Bartholomeeuwissen?... Zit hij met inspiratie of met tering?’ -

Niemendallen, Eerwaarde Pater, Bertje is ontmoedigd!... Bertje glijdt stillekes af naar 't pessimisme. En schud Bertje maar 'ns dapper bij zijn ooren, of Bertje schuift nog uit in 't Nirvana.

Bert-jongen, dat moet veranderen! *Dat moet veranderen!*... Laat Nonkel dat in uw ooren huilen uit de steile hoogte van zijn Nonkelschap! u dat toefluisteren uit de stille diepte van zijn Nonkelhart!... *Dat moet veranderen!*... Hoort ge 't?...

En als ge niets doet met uw zestien jaar, geef ze

aan mij... Ge krijgt er mijn zestig voor... 'k Heb u dat vroeger al 'ns voorgesteld.

Natuurlijk, iedereen kan wel 'ns ontmoedigd zijn. Ik zelf b.v. - Tijdje geleden was ik mijn zieken gaan bezoeken, langs den Heikant. En 't regende... Wat?... Natte zeelen. En 't waaide... Wat? Natte lakens tegen mijn gezicht. En toen ik thuiskwam, doodmoe, slapnat, - juist toen ik de pastorij binnenwilde, frrt!.., mijn tikkenhoed was weg; rap en ver!... En plots zoo! levensmoedeloosheid zonk in mijn hart, in mijn knieën. Of de gansche schepping van onder mijn voeten wegzonk!... Maar ging ik erbij zitten, weemoedige jeremias? Neen toch; ik reageerde dadelijk; en 'k ben mijn hoed achterna geloopen langsheen de slijkwegen van mijn eigen parochie, een kwartier verre, tot waar hij in een elzestruik zat vastgeraakt, de sloeber! - Ge ziet: 'ne mensch moet er den fut inhouden, Bertje!

Ik vertel u dat natuurlijk niet om te boffen; 'k zeg maar alleen dat er soms wel redenen bestaan tot moedeloosheid...

Maar vooreerst, die moedeloosheid mag niet duren; vooral niet blijven duren, en ten tweede; ùwe reden, de reden die gij aangeeft, deugt niet, Bertje!

De reden nl. dat ge studeeren moèt!...

Welhoe dan, Bertje! u wordt een kans geschonken onder duizenden, een kans om eens 'ne man te zijn, - iemand! - en ge verliest er den moed bij!... Uw eigen vader had ze niet, die kans; maar u wordt ze thuisgebracht, wel en warm, op een schoteltje der Voorzienigheid!... Gij hebt maar te bijten en te slik-

ken! En gij hebt er den moed niet toe!? - o Bloode en bloote kieken dat ge zijt! en als ge maar eens willen wilt, dan groeien arendsvleugelen uit uw schouderplaten: ‘Majores nido paterno’, grooter dan 't vaderlijke nest - en ge zucht: Ik ben ontmoedigd!...

En zooveel duizenden jongens van uw jaren staan reeds in den strijd van 't leven om met hun handen hun dagelijksch brood te verdienen; en gíj moogt studeeren!... En ge klaagt: Ik moet studeeren!...

Dat moèten, nie' waar, Bertje?... Wat is moèten een wreed ding. - 't Aangenaamste ding wordt een last, als er moèten mee gemoeid is. De menschen zouden van nature uit, gaarne belastingen betalen, als 't Gouvernement hun maar zei: ‘Ge móógt belastingen betalen!’ En als 't Gouvernement hun zei: ‘Ge móógt geen belastingen betalen’, 't ware revolutie! - En revolutie ware 't ook geweest, als het Gouvernement, in plaats van stemrecht te schenken, stemplicht had opgelegd!

Zoo is 'ne mensch gemaakt! - En 't ware voldoende dat onze burgemeester op zijn heide een plaatje hing: ‘Hier moet ge jagen’ - opdat niemand naar zijn konijnen zou omkijken; maar nu hangt er een plaatje: ‘Verboden jacht’ - en met geen geweld kan hij er de wildstroopers uit weg houden... En in de studentenwereld als ik zei: ‘Nu moet ge football spelen!’ de studenten zouden er de gloeiige smoor aan hebben; evenzoo ware 't misschien psychologischer aan Bertje Bartholomeeuwissen te zeggen: ‘Gij moogt niet studeeren!’ 'k Zou

er niet van verschieten dat ge 't dan pas zoudt doen...

Bertje, jonk! uw toekomst ligt in uw handen!... De toekomst met een heele boel mooie dingen en geluk... En als ze u zeggen, dat de jeugdjaren de schoonste zijn van uw leven, dan moet ge dit niet te rap gelooven. De beste dingen liggen niet achter ons, maar vóór ons. Het schoonste seizoen moet nog komen; maar, beste Bertje, ge moet er zelf een beetje voor zorgen, dàt het schoonste seizoen nog komen moet.

En dat gaat wel, als ge maar wilt!... En nù willen, in uw jeugd! Vele jonge gasten zouden wel gaarne een Kristoffel Kolombus zijn, maar ze hebben den den moed niet om een Kristoffel Kolombus te wórden. En toch, wilt ge een pionier zijn, Bertje, dan moet ge toch eerst een pionier worden; en wilt ge boontjes maaien, moet ge eerst boontjes zaaien. Die redeneering klopt als een bus!

Nu weet ge 't. Vooruit nu maar. Ge kent uw werk; doe dit werk. En steek er een ideaal in. En zelfs als er van 't ideaal niet veel terecht komt, 't en doet er niets toe. 't Is beter een arend te missen dan een konijn niet te missen.

Macte nova virtute, puer! Sic itur ad astra!

> Goeien moed! zoo gaat ge verre...
> als het lukt, tot in de sterren!

En aanhouden! Niet opgeven!

Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo!

En vertaal me dit versje zelf 'ns, tot uw zalige penitentie.

En als antwoord verwacht ik van u een ander briefje, Bertje, - een briefje nl. dat me 'n kring meebrengt uit Dante's Paradijs!

'k Heb dezen brief aan Sofie voorgelezen, ze zegt dat ze er niets van begrijpt. Die zal van haar eigen zelve verschieten, als ze ooit verstand krijgt! ...Ik vlei mezelf met de zoete hoop, Bertje, dat gij hem ten minste zult begrijpen... Com-pre-hen-dere!

En van de koster heb ik sedert veertien dagen niets gedaan gekregen. Die zit met zijn vrouw den godganschen dag koffieboontjes te tellen voor den prijskamp van ‘De Standaard’. -

Ik zend u een kruisje; en moge O.L. Heer dat kruisje laten gedijen.

NONKEL PASTOOR

Bertje is 'souffleur' in een tooneelstukje, een drama, en toekomenden keer mag hij zelf meespelen.

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

Souffleur... Souffleur in 'n tooneelstukje, een drama?...

Apropo van 'n souffleur in 'n tooneelstukje, een drama, zal ik u eerst wat souffleursnieuws vertellen uit de parochie. Verleden week vierden de 'Ware Broeders' hun tooneelfeest en voerden een drama op: 'De laatste dagen van Godfried van Bouillon' - eigenmaak. Eigenmaak in zoo verre dat de Koster voor de verzen had gezorgd, en de Schoolmeester voor de rijmen. - De zaal zat bomvol; de Bur-

meester en uw dienaar zaten voor; wij stonden in voor de majesteit, ziet ge, en veldwachter Klodde stond in voor de orde. Jan Lazoire was souffleur. Het stuk liep goed van stapel, en doorheen vier bedrijven en half stonden de spelers hun besten man. Vooral Piet Slagers... 'n Reus van 'n Godfried en een stem van 'n leeuw wien ze 'nen tand trekken.

Maar in de tweede helft van 't leste bedrijf, daar haperde wat... Want juist toen ze Godfried in zijn doodskist ten grave droegen, en dat Seppe Katoen, eerste feldwebel van Godfried, al gereed stond om een lijkrede af te steken, springt me daar Jan Lazoire uit zijn souffleursbak op het tooneel, met in zijn één hand een ledige flesch, en in zijn ander het souffleursboekje, duwt Seppe en heel de kruisvaarderij tegen de schermen, en roept: ‘Ik spreek vandaag de lijkrede uit!’ - en hij was inderdaad al op vaart: - ‘Dag Piet Bouillon! dag Godfried Slagers! Vaarwel met tranen in onze oogen’... toen veldwachter Klodde er al bij stond en met zijn sabel den redenaar in de ribben sloeg, zoodat deze met redevoering en flesch en al, over de doodskist van Bouillon heentuimelde. - Drie Kruisvaarders, onder 't commando van Seppe Katoen, leien toen hun bewuste vuisten op Lazoire en sleurden hem weg; maar Jan greep een koelisse vast, loste niet, trok, rukte, sleurde, tot al met eens heel 't barakkement van schermen, koelissen, hemels, friezen, gordijn en theater omneerstortte in 'n warboel van belang!

- ‘Kom, we trekken er van door’ - zei de

Burgemeester; wat we deden, majestatisch, - althans, zoo majestatisch mogelijk.

Wat er gebeurd was?... Jan Lazoire had simpelweg, in plaats van een fleschje limonade om zijn keel te kuischen, een flesch alkool - ALKOOL! - in zijn hokje meegenomen... Een vergissing, die bij voornoemden Jan Lazoire nog al begrijpelijk is...

En om nu ook maar 't einde van die geschiedenisse te vertellen: tot een proces is 't niet gekomen. Veldwachter Klodde zou het nog 'ns uitlaten; maar toch heeft hij aan Jan een goeden raad gegeven en gezegd: - ‘Ik weet niet, Jan, waarom ge zoo verslaafd kunt zijn aan den alkool, als de genever zoo goed is!’ -

En gij nu, Bertje, gaat dus op uzelf de gewichtige taak nemen, souffleur te wezen in een tooneelstukje, een drama!... Eerst en vooral, Bertje, in naam van al wat respectabel is, in naam van Melpomene, muze van de treurspelerij, in naam van de aloude dynastie der Bartholomeeuwissen, doe niet, - hemeltje-lief! - doe niet, Bertje, zooals Lazoire! Souffleur, doe uw souffleursplicht tot het einde toe, inclusief, - stil en trouw lijk de starren. 't Is een verloren hokje, waarin ge zitten zult, en een nederig postje dat ge te bekleeden hebt; en op het programma der feestelijkheden, waarop al de spelers, van Keizer tot stalknecht, te prijken staan in vette drukletters, zal uw naam niet te vinden zijn... 't Nageslacht zal nooit vernemen wie souffleerde!... In de zaal zelf, zal bij de opvoering niet één ziel opstaan om den souffleur toe tejuichen! Ze zullen u zelfs niet zien zitten.

En nochtans, de souffleur, die donkere man, daar in dat zwarte hokje, is toch... laat me zeggen de drijfkracht, de Inspirator, de ‘spiritus vivus qui omnia movet’; de Engel die de wateren roert... Maar de burgerij geeft wat fijnekes den brui om Engelen, die de wateren roeren!

Maar wat ik nu zeggen zal, moge u troosten, Bertje... Namelijk: *ik* zal er bij zijn!... En Mr de Burgemeester komt mee. En terwijl de vastenavondhelden op het tooneel staan te schermen met wapens en woorden, en bliksems in malkanders oogen schieten, met donders in hun stem, heerschappij in hun gebaren; terwijl de zaal giert en zwiert van geestdrift, of stil zit te rillen onder de tragiek, of tranen weent van ontroering, zal ik bij mezelf zeggen: ‘Waar zoudt gij allen, o deklameerende helden! waar zoudt gij staan, indien mijn neefje Bertje, van uit zijn diepe, verdokene nederigheid u niet voorfluisterde wat ge te vertellen hebt?’

Zoodat gij tot het succes van 't stukje meer zult bijdragen dan de hoofdrol - en tevens een goeie daad stelt van nederigheid... ‘Ama nesciri et pro nihilo reputari’...

Dat is mijn bescheiden meening, Bertje, 'k zou er niet van verschieten dat het ook de meening is van O.L. Heer!...

En toekomenden keer moogt ge meespelen... Proficiat! En zooals ik u supra 't geval Lazoire vertelde als exempel hoe ge 't niet doen moet als souffleur, wil ik u eveneens een geval vertellen als exempel hoe ge 't niet doen moet als speler. Ecce:

'k Heb in den tijd een stukje bijgewoond met een beer in; zoo ge verkiest, met een speler in een berevacht. Maar onder de opvoering brak over de zaal een geweldig onweer los, dat de stem der spelers overdonderde... Plots, bij een bliksem die over het theater heenflitste, sloeg de beer een rap kruiske; en hoe kristelijk het was gebeurd en hoe goed gemeend, heel de zaal schoot in een lach, geweldiger dan 't onweer zelf...

En laat mij u zeggen dat het zoo echt gebeurd is, Bertje, want schrijver dezes was de beer, ten minste, de jongen in de berevacht. Ik. Was. Die. Beer!...

Als gij dus meespelen zult, in naam van al de machten en krachten (Cfr. supra): voor één maal in uw leven, ik smeek en ik bid u erom, volg het noodlottig voorbeeld van Nonkel Pastoor niet na!...

Maar - ‘age quod agis!’ Doe uw best! Sta op het hoogste van uw eigen zelf! En wanneer ge dan uit de schermen op het tooneel zult voortschrijden, gij... Bertje de derde, Koning, Groot-Hertog, Prins... meer dan Prins, Groothertog en Koning!... KEIZER van dat prachtig rijk van 'k weet nog niet waar!... laat zien wie ge zijt en wat ge waard zijt! ...Of als ge maar simpelweg de rol te spelen hebt van kamerknecht, wees de kamerknecht bij uitnemendheid, en speel uw rol alsof ge er den hemel mee verdienen moest.

En dien dag zal ik er ook bij zijn, met Mr den Burgemeester, en, als uw spel me voldoet, zal ik, bij elk woord dat ge spreekt, bij elk gebaar dat ge durft, bij elken oogopslag dien ge afschiet op den

verrader des stuks, zal ik u kronen met een applaus, dat de bomvolle zaal zal meesleuren als een banjir van geestdrift... wat zeg ik!... dat heel de zaal het zal uitgillen: ‘Die keizer daar op de planken - of die kamerknecht in zijn wit jasje, - is zeker en vast de neef van dien uitbundigen pastoor daar!’... Ziedaar wat wij van dien dag maken zullen... Bertje, en 't zal een heerlijke dag zijn voor de glorie van de dynastie der Bartholomeeuwissen... als ge uw best doet, natuurlijk.

En al dit geschrijf over theater, tooneel, souffleurs, keizers en kamerknechten herinnert mij het woord van Vader Vondel:

> De wereld is een schouwtooneel -:
> elk speelt zijn rol en krijgt zijn deel...

Schouwtooneel met één woord, schouw tooneel met twee woorden, maar toch altijd: tooneel.

Elk van ons speelt zijn rol. De Voorzienigheid heeft ze uitgedeeld... En op de lijst der personages staan de rollen vermeld: Pausen, Keizers, koningen, schouwvagers, advokaten, burgerluidjes, bankiers, helden, onderpastoors, bandieten, kamerknechten, notarissen en voorts al wat er gelegen en gestaan zal bevonden worden. -

En wij staan allen op de planken van 't wereldtooneel; en sommigen doen hun best, anderen hun half best; dat is half slecht... en anderen nog hun kwaart best... dus drie kwaart slecht... en de rest laat het heelemaal hangen zooals 't hangen wil. En in de schermen staan voor elk speler, twee

souffleurs; één links, en dat is de duivel; één, rechts, en dat is onze Engel Bewaarder... En 't einde van al is - hel of hemel!...

En de rol van eenieder bestaat uit wat de catechismus noemt: de plichten van staat!

De rest, Bertje, laat ik over aan uw diepe bepeinzingen, beschouwingen ende meditaties.

Jantje Poelmans is deze week plots gestorven; zijn rol is afgespeeld; zijn gordijn is afgerold... R.I.P. en bid 'ns goed voor Jantje Poelmans.

En Geertje Klaroen is zinneloos geworden, ook plots, en zoo zot als een musch die aan de geneverbessen heeft gezeten... Geertje zijn licht is uitgegaan vooraleer 't gordijn neerkwam... De wereld is een schouwtooneel...

Met mezelf is 't all right; item met Sofie. - Hiermee zend ik u een kruiske, en moge O.L. Heer dat kruizeke zegenen.

NONKEL PASTOOR

Bertje is eerst in godsdienstleer en vraagt nu om een Sint-Niklaas.

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

Proficiat! 't Nieuws dat ge meldt, blaast en klaroent van uit hooge torens, en uw brief spreekt woorden die als wierook mijn pastorij volgeuren!... 'k Zou er niet van verschieten dat ge den heelen catechismus van buiten kent, groote en kleine letter, met en zonder uitleg. Hebt ge er zelf op nagedacht, Bertje, wat het meent: eerste te zijn in de allereerste van alle wetenschappen?... Dat's geen klein bier, Bertje. En niet alleen de allereerste, maar de allerzaligste wetenschap! De catechismus zelf vraagt het

zoo schoon, - eerste les, eerste vraag: ‘Welke is de allerzaligste leering onder alle wetendheden der wereld?’ En hij antwoordt: ‘De christelijke leering of de catechismus.’ Bertje, proficiat! En - hier gezegd en elders gezwegen -, verschaf me nu 'ns een klein pleziertje. Binnen drie weken komt Zijne Eminentie op onze parochie de kinders vormen. Tracht me nu 'ns dat kaartje van 1e - een gouden kaartje, meen ik - daartegen op te zenden... Dat leg ik dan zoo op tafel, vlak bij de plaats van Zijn Eminentie, kwansuis uit verstrooidheid, zooals de Hollander dat zegt, weet ge... En als Zijn Eminentie het kaartje ziet - en bewondert natuurlijk! - dan zal ik effenafjes zeggen: ‘O! dat's niets, Eminentie... Een kaarte van mijn neef’... En stil verwijtend: ‘Sofie, doe die kaartjes weg.’ - Ge begrijpt me?

Maar ge zijt dus eerste in Godsdienstleer... En zoodus ge kent ze. Nu moet ge nog maar onthouden en - doen. En daar hebt ge juist de vergelijkingstrappen van alle wetendheid: positief: kennen; comparatief: onthouden; superlatief: doen!... Kennen, dat kan 'ne papegaai; onthouden, dat kan een ander papegaai; of dezelfde; doen, dat kan 'ne papegaai niet. En onthouden is heel wat lastiger dan kennen; en ik weet geleerde menschen - geleerde christen menschen! - op hun nest zitten, die vroeger heel wat raak hun catechismus - vraag en antwoord - konden af rammelen - en die alles, maar àlles! vergeten zijn... 'ne Mensch leert in zijn jeugd veel; hij moet in zijn jeugd veel leeren, al was het maar om later één of ander te kunnen vergeten; maar

de allereerste en allerzaligste leering der wereld móet hij onthouden... En ik wil mezelf niet bestoefen, maar in mijn jongen tijd heb ik ook veel geleerd b.v. Grieksch, en sedert veel vergeten, Grieksch vooral; en de professor zei me eens, dat ik wetenschappelijk was aangelegd. En nu helaas! is er 't weten verre uit; maar Goddank! 't schappelijk zit er nog in - 't schappelijk en de Catechismus.

Ja, Bertje, kennen, onthouden, doen, - dat zijn de drie puntjes, maar *doen* is 't ergste. En *doen* is 't allernoodzakelijkste. 'n Wilde mensch, die niets van den catechismus afweet, komt gemakkelijker in den hemel, dan een tamme mensch, die zijn catechismus kent en onthouden heeft, maar niets doet van wat hij kent en heeft onthouden.

B.v. Bertje, daar staat aldus: ‘Wanneer behoort men meest het kruisteeken te maken? - En 't antwoord begint aldus: ‘Vóór het opstaan’ - enz. Welnu, déédt ge dat vandaag? gisteren? Zult ge 't morgen doen?... En daar staat aldus: ‘Wat zult gij in de kerk doen?’ - Ik zal eerst Christus aanbidden in zijn H. Sacrament en dan met aandachtigheid lezen de gebeden vóór de H. Communie, bijzonderlijk de akten van geloof, hoop, liefde en berouw.’ - Dat weet ge van buiten, maar dóét ge 't? - dóét ge 't? - enz. enz. enz.

Als iemand aan Tobias in 't Oude Testament had gevraagd: Tobias, welke zijn de lichamelijke werken van barmhartigheid? - hij had ze misschien niet kunnen opzeggen, - hoewel ze in 't boekske staan met groote letter - maar hij dééd ze! En in den

Hemel zit Tobias misschien heel hoog verheven boven licentiaten en potentaten in de theologie, die 't oneindig beter wisten dan hij, maar 't oneindig slechter deden dan hij. En in 't leste Oordeel zal O.L. Heer niet vooral vragen stellen van den catechismus:

- Is God de Vader God?
- Ja.
- Is God de Zoon God?
- Ja.
- Is God de Heilige Geest God?
- Ja.
- Zijn er dan drij goden?
- Neen; die drij personen zijn maar één God.'

Neen, neen, Bertje! het zal er niet toegaan zooals op een catechismusles in de parochiekerk; maar O.L. Heer zal ons simpelweg verdoemen: 'In zooverre gij niet déédt wat in den catechismus staat'...

Kortom dus, Bertje, proficiat, omdat gij de eerste zijt... en nu aan 't werk: doen!... En laat het voortaan zoo zijn - en aldus wezen: Amen! alle right! 't Zij zoo!

En uw S. Niklaas zult gij krijgen! Wat zoudt ge uw S. Niklaas niet krijgen? Ik zie met roerend plezier dat ge niets verloren hebt in zake geloof. En ik schat wel dat ge elk jaar 364 dagen laat voorbijgaan zonder dat ge dien goeien geefachtigen Heilige gedenkt; maar ééns per jaar vergeet gij hem niet. 't Is dat het geloof er te diep in zit, Bertje. De menschen zeggen: ''t Geloof gaat er uit.' Ik zeg: ''t Geloof gaat er niet uit.' - Apropo, ge kent Tistje Muis,

hier, op de parochie, nie' waar? Socialist die niksnikske gelooft - en zat! Welnu, ik kom hem verleden week tegen - zat. *Hij*, - zat. En ik zeg hem: ‘Zie, Tistje, ge heet Muis, maar de eerste maal dat ik u weer tegenkom zat zooals ge nu zat zijt, dan vertoover ik u in een echte muis!’ - En Tistje lachte! en lachte ermee, maar 't eerste wat Tistje deed, toen hij met zijn zatte schoenen thuiskwam, was zijn zwarte kat bij haren nek te scharren en te verdrinken. - ‘Ge kunt nooit weten, zei Tistje Muis, met die pastoors.’ Ik wil maar zeggen: Het zit er diep in. En als nu nog 'ns een collega van me, klaagt en klaagt: - ‘'t Geloof gaat eruit’ - dan zal ik hem uw brief voorleggen en zeggen: ‘Ecce! Dat's geschreven door mijn neef Bertje in 't jaar O.H. 1934, eeuw van de radio's en de filmstarren - en hij schrijft me om 'ne Sinte-Niklaas!’ Maar, Bertje, denk dan ook 'ns van tijd tot tijd aan S. Niklaas, als het zijn feestdag niet is... Nie'waar?

Ge moet dus niet verschieten, als een van deze dagen Sofie op de spreekkamer u bezoek brengt met een pakske. Misschien wel met een pak. In alle geval, met iets van 't vet. Ontvang ze beleefd, a.u.b. Pater Rector moet de vlag niet uitsteken noch tapijten laten leggen noch al de Paters opbellen te dier gelegenheid; dat's niet noodig; maar gij Bertje, ontvang Sofie met eere en beleefdheid, te meer dat ze een pakske voor u meebrengt - of een pak.

De veldwachter ligt ziek. Hij zou een operatie moeten onderstaan; iets van 2-3000 fr. Maar zijn

vrouw wil niet. En nu probeeren ze met aspirinepillekes. Laten we 't beste verhopen.
Ik zend u een kruisken, Bertje en moge O.L. Heer dit kruiske laten gedijen.

NONKEL PASTOOR

P.S. - Tracht me dat kaartje van 1e zoo haast mogelijk op te zenden.

N.P.

Bertje, op vakantie bij zijn vriend Spiegeleire was vergeten Nonkel een zalig naamfeest te wenschen, en vraagt om excuus.

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

Sedert dagen zat ik op de loer en wachtte 't uur af, waarop de facteur mij uw feestelijke wenschen zou thuisbrengen. Maar 'k en hebbe niets zien komen!... Heet dan al Bartholomeus! Draag dan al een Apostelnaam! Heb dan al een patroon die zich liet doodmartelen voor 't geloof! Ge krijgt nog geen wenschen thuis van uw eigen neef, die toch ook Bartholomeus heet.

Sint-Bartholomeus! Uw patroon en mijn patroon! Kent gij hem?... Neen?... Luister dan 'ns wat de

brevier o.a. van hem vertelt: ‘Sint-Bartholomeus bekeerde Koning Polymius en dezes vrouw en veel andere menschen. De valsche priesters namen dit echter kwalijk op, en de nieuwe koning liet den Apostel levend de huid afstroopen en 't hoofd afslaan; en in die martelie liet hij het leven.’ -

Altemaal vergeten, Bertje?...

Sofie was 't niet vergeten... Die goeie Sofie! Had ze me daar niet, na de H. Mis, een speciale koffie opgeschonken, en een potje bloemen op de tafel gezet, en zei ze me niet met ontroering in de stem, en een traan in 't één oog en een glimlach in 't andere: ‘Mijnheer Pastoor, ik wensch u een zalig naamfeest... en 'k heb voor u dezen morgen de H. Communie opgedragen.’ -

En dat's nu een simpel mensch van achter de bosschen; en gij, met zóóveel jaren Grieksch-Latijnsche cultuur in uw lijf, gij... vergeet... het, Verrader!...

En dan loopt ge me daar, dag en nacht, en fier als een haantje met één veer in zijn staart, met een vulpen - 'ne Waterman! - in 't knopsgat van uw jasje; en voor éénmaal, een echte maal, dat ze dienen kan... Helaas!...

En ter eere van de H. Apostelen zingt de H. Kerk:

- ‘Exultet orbis gaudiis!
Coelum resultet laudibus!
Apostolorum gloriam
Tellus et astra concinunt.

Dat de aarde opspringe van vreugde! dat de hemel weerklinke van lofzangen! Aarde en starren zin-

gen de glorie der Apostelen!' - Maar de hemel zwijgt, de aarde blijft stil, en Bartholomeus Bartholomeeuwissen heeft wat anders te doen dan de glorie te zingen van Nonkels naamfeest.

Daar moesten, me dunkt, de Paters toch 'ns op letten, en elken dag, na 't morgengebed, proclameeren; 'Beste jongens, 't is vandaag, in den hemel zooals op den almanak, 't feest van dezen of genen Heilige; en als er onder u iemand zit die b.v. een Nonkel heeft, vooral een Nonkel Pastoor, die naar dien naam luistert, die gelieve aan dien Nonkel, met mijn complimenten, zijn beste wenschen te schrijven. Want 1°) dat is zalig; en 2°) dat is beleefd; en 3°) dat is voorzichtig!' -

Ik meen inderdaad, Bertje, dat het zalig is een zalig naamfeest toe te wenschen aan een Nonkel, vooral aan een Nonkel Pastoor. 't Moet inderdaad O.L. Heer zelf treffen, vlak in Zijn hart, als Hij verneemt dat een dierbare neef aan zijn dusdanigen Nonkel - en een Nonkel Pastoor! - de zaligheid toewenscht, de eeuwige zaligheid; dat is O.L. Heer zelf!...

En 't is ook beleefd... Want de minste beleefdheid, die ge een Nonkel - vooral een Nonkel Pastoor! - kunt bewijzen, is toch weil hem een naamfeest toe te wenschen. Dat's wat ze noemen een 'attentie'. En ge laat er bij zien dat ge schoonekes en deftig zijt opgevoed.

En 't is ook nog voorzichtig... Want als ik b.v. eens in mijn krikkele schoot en om uw vergetelheid uw huid afstroopte of uw hoofd afsloeg, wat zoudt

ge zeggen?... Maar ik blijf kalm en 'k zie niet gaarne bloed op den haard.

Apropo van die excusen... Is 't omdat gij bij Spiegeleire op vakantie zijt, dat ge uw Nonkel - en nog wel een Nonkel Pastoor! - vergeet? - Maar 'k wil niet te wreed zijn en 'k neem uw excusen gewillig aan. Trouwens excusen maken veel goed, dat slecht is. Zoo als: wasschen. Als Jan Naaikes, onze tailleur, mijn toog te eng maakt, dan zegt hij: 'Dat zet uit, Mr Pastoor, met te wasschen.' - Maakt hij hem te breed, dan zegt hij: 'Dat krimpt, Mr Pastoor, met te wasschen.' - En 'k heb altijd ondervonden dat hij min of meer gelijk heeft. Zoo moge 't wezen!...

Dus, Bertje, van heden af tot 24 Augustus van het toekomend jaar, zit ik al weer op de loer voor 't naaste S. Bartholomeusfeest... En doe gij zoo item, en houd den kalender in 't oog en tatoueer u den datum op het hart: 24 Augustus, en in plaats van de klasdagen of de vakantie-dagen af te tellen, en elken morgen te zeggen: 'Nog zooveel keeren slapen en 't is vakantie' - of ''t is weer klas', - zeg liever: 'nog zooveel keeren slapen en 't is Sint-Bartholomeusfeest.' Zul-je 't doen, Bertje? - Goed zoo!

Hier, alles tip-top-eerste klas. Binnen veertien dagen is 't op de parochie begankenis van Sint Laurentius... (*Ik* vergeet de Heiligen niet!) - Zie dat ge daartegen thuis zijt. En breng Spiegeleire mee.

En den 1^{n} Sept. toek. wordt Sofie zestig jaar. Vergeet niet... Berten! vergeet niet haar een schoon briefje te schrijven; speel zoo 'n beetje op haar

naam: Sophie, Sophia, dat is: wijsheid. En zet er ook wat in, dat naar 't harte gaat, dat roert. 't Zal haar plezier doen. En voeg er natuurlijk een belofte bij van voor haar te bidden. En God loone 't u! -

En daarmee, tot ziens!

Ik zend u een kruiske en moge O.L. Heer dat kruiske laten gedijen.

NONKEL PASTOOR

P.S. - Met al dat gesemmel zou ik nu zelf nog vergeten u, beste Bertje, een zalig en gelukkig naamfeest te wenschen... Daar ziet ge 't al: 't Slechte voorbeeld!... Maar als ik het ooit vergeet, stroop me levend!... en met den stillen glimlach van een martelaar zal ik mijn huid, dien aardschen overjas, rond mijn voeten zien vallen en zeggen: ‘'t Is verdiend.’ -

'k Verwacht u dus binnenkort, met Spiegeleire.

N.P.

Bertje is nu tevreden.

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

Ik had u gevraagd en gesmeekt mij dan toch eindelijk eens een brief te schrijven, die mijn hart zou doen huppelen van plezier... en daar nu - bots! - komt het ergste! *Ik ben tevreden!*... Kan 't brutaler? Kan 't cynieker?... Ha, Bertje! wat zag ik u liever, lijk Jeremias in zak en assche, neerzitten op een steen langs den levensweg, al jammerende uw ontevredenheid uit!

Ge moogt sapperdeboere niet tevreden zijn! Wat donders nu!... Wacht daarmee tot in den hemel!...

Renteniers, filosofen, oesters zijn tevreden. Renteniers, omdat ze niet beters weten; God vergeve 't hun. Filosofen, omdàt ze beters weten; en O.L. Heer zal ze vinden. Oesters omdat ze oesters zijn; simpliciter. Maar gij, - gij Bertje! - hebt gij het in uw studies of in de ondervinding van 't leven nog niet verre genoeg gebracht om te weten dat TE altijd slecht is?... Buiten te huis misschien, en te paard. Misschien!... want als het te huis rhumatiek is, en het paard is een wit paard, dan is het ook weeral niet op zijn zondagsch.

En veronderstel nu eens, zot genoeg! - dat alles in de wereld tip-top-perfect ware, dan nog, o mijn bloed! zou er ten minste nog één ding scheef genoeg zitten om ontevreden te zijn. Al was het maar uw eigen zelf... Ja, ja! ge moet me zoo niet bekijken!... Uw eigen zelf: Bartholomeus Bartholomeeuwissen!

Daar leeft op aarde geen enkel mensch met gezond verstand en gezond hart die tevreden mag zijn, die tevreden kan zijn, die tevreden is. En waarom niet?

Luister eens, Bertje ...En laat Nonkel nu een bladzijde schrijven met lyrischen gloed en epischen zwier.

Vóór mijn verbeelding ligt de breede wereldbaan open; het stadion; de Beerschot van 't universeele menschdom. En van uit de verre kim stormt de massa aan van de generaties; geen processie, maar een wilde vloed die aanglijdt, opzwelt, voorbij me rukt. Een woeste banjir menschdommerij. En vooruit

schuimt en schreeuwt, klotst en botst de massa, krank en kreupel, oud en jong, sterk en stout, stram en stijf, ziek en gezond, - vooruit! allen bezield met den geest, den ‘struggle for life’ - altijd maar om vooruit! en om het eerst!

En voorbij me stampt en stormt de eerste groep, - een massa vetgevoed en volgevuld. Ze zweeten en zwoegen, puffen en paffen, vagen onder 't loopen 't zweet weg van hun voorhoofd. En ik roep zoo: ‘Wie zijt ge?’ En ze hijgen me toe: ‘Financielui!’ - ‘En,’ vraag ik, ‘waarom loopt ge zoo?’ - ‘We moeten er geraken!’ - ‘Er?... Waar ligt dat: er?’ - ‘Ginder!... Geld!’ -

En een tweede groep stormt op. Dat zijn de artisten, dichters, generaals, schilders, herkuuls, sportlui, cinema-stars. Ik vraag: ‘Wat loopt ge zoo?’ - ‘Wij moeten er geraken!’ - ‘Waar ligt dat: er?’ - ‘Ginder!... Glorie!’

En een derde groep, - de groep van de geleerden, peinzers, starrekijkers, uitvinders, wereldontdekkers... - ‘Waar loopt ge naartoe?’ - ‘Wij moeten er geraken!’ - Waar: er? - ‘Ginder!... Wetenschap!’

En een vierde groep! Dat is de groep van de heiligen, martelaars, belijders, eremijten. - ‘Zegt me, heilige menschen, wat beteekent dat geloop?’ - ‘Wij moeten er geraken!’ - ‘Er? Waar ligt er?’ - ‘Ginder!... Heiligheid!’

En dat nu, Bertje! is de Banjir der Ontevredenen...

En langs de baan zit me daar een broekventje te kijken. En ik vraag: ‘Zeg me, broekventje, loopt ge

niet mee? Moet gij er niet geraken?' - 'Neen, Nonkel' zegt me 't broekventje, 'ik ben tevreden, waar ik zit.'

Loop mee, zeg ik! Loop den storm mee! Gij ook moet er geraken! ER! ER! ER!... Waar ligt: er?... Ginder!... En zoodus, wees ontevreden, waar ge zit... Zitten is geen ideaal; en blijven zitten is nog erger!

Meeloopen met den eersten groep, - om geld, - dat is niet noodig; en tevreden moogt ge zijn met de totale som van drie centen, die in uw broekzak hun best doen om te rinkelen of ze gezessen waren; en blijf ook maar weg uit den tweeden groep, - om glorie; en wees tevreden met dien roem en die glorie, die schittert als een schotel om 't kosmetiek van uw krollekopje; maar meeloopen, met den derden groep, - om geleerdheid, - moogt ge wel; moèt ge wel; want uw kennis, Bertje, is zóó verbazend, dat ge toch al iets zoudt weten, als ge wist dat ge zóó weinig weet; maar weze de vierde groep ùw groep, o mijn bloed! - en wees in Gods naam niet tevreden met de deugd en de heiligheid, die de armzalige uwe is - en die helaas! zóó zwak is, en zóó koud, dat O.L. Heer zich met een twijfel moet af vragen: 'Maar ben ik dan vroeger ook niet gestorven voor Bartholomeus Bartholomeeuwissen?'

En schrijf me nu voortaan: 'Ik ben zeer ontevreden!' En zooals de socialisten, naar ze zeggen, de open wonde bloeden laten in 't hart van de proletariërs, laat ook in *uw* harte, de wonde maar door-

bloeden van *uw* ontevredenheid over *uw* eigen onvolmaaktheid.

En loop elken dag maar wat rapper; dat is: word elken dag wat volmaakter. Zoo wordt 'ne mensch een herkuul in spieren, of in de heiligheid. - 'k Heb eens in een geleerd boek gelezen, van een koeboerke, en die stak elken dag een kalfke op zijn schouders omhoog, - elken dag zoo; en 't kalfke werd stilaan kalf, vaarsje, vaars, koeike, koe... en op een zekeren morgen stond de man op de foire met een zware, dikke koe over de schouders geslagen als 'ne sjerp... En een andere ontevredene vond elken dag wat poeier uit, en elken dag al meer en meer poeier, - en nu is hij geleerd als de zee diep is; en, als ge maar wilt, dan zal ik nog 'ns 't geluk beleven, van u gekanoniseerd op 't hoogaltaar van mijn parochiekerk te zien rijzen... als ge met Gods genade elken dag maar uw best doet om ontevreden te zijn met uzelf en heilig worden wilt...

Maar, o mijn bloed! nu zegt ge misschien, ad hominem: ‘Maar Nonkel, doet ge zelf al wat ge me daar zoo netjes neerschrijft?’ - Neen, Bertje, helaas! en dat 's het schoonste niet van mijn historie; en 2°) zoo 'n vraag moogt ge niet stellen aan uw nonkel; dat 's onbeleefd; en 3°) als ik zooals gij nog zestien jaar oud was, dan deed ik het wel! maar ik had op mijn zestien jaar geen Nonkel Pastoor om het me zoo persies te zeggen; en 4°) als ik het nu niet teenemaal doe zooals ik het u schrijf, dan zal dit maar bewijzen, Bertje, dat een mensch zijn ideaal moet opzetten in zijn jeugd, want later komt er niet

veel meer van in huis, in 't sezoen dat de bladeren rijzen... Dan mist 'ne mensch zoo wat ressort.

Ik heb het voorgaande eens overlezen; en 't komt op in *mijn* brein dat misschien in uw brein een misverstand gaat losbotten van belang. Versta me dus wel, Bertje! Namelijk, als ik het over ontevredenheid heb, dan is er natuurlijk geen spraak van die domme, bisdomme, aartsbisdomme ontevredenheid, die mort en grolt over ieder en alles; die nu weer de pap te warm, dan weer te koud vindt; de ontevredenheid nl. van die menschen, die in de maatschappij niet zoeken dan nagels om op te zitten en klagen nadien omdat ze op nagels zitten.

Trouwens, ik zou er niet van verschieten, als uw instinkt, - uw instinkt op zijn eenzaam eentje, u die distinctie al had ingegeven...

Van verschieten gesproken, - kuiper Berloo ligt in 't hospitaal. De kuiper ging verleden Maandag avond, met een vlammend stekje zien of er nog benzien was in de kit. Daar was nog benzien in de kit... Die verschoot!

En Sofie heeft in de week op haar tong gebeten; helaas! niks er af. 't Zal haar leeren.

Ik zend u een kruiske; en moge O.L. Heer het kruiske laten gedijen!

NONKEL PASTOOR

Bertje denkt er soms aan missionaris te worden; nu gaat zijn hart naar Lapland, dan naar Congo. -

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

Wat ge me daar schrijft, is heel mooi gemeend. Proficiat!... Uw harteke, zooals de slingerplaat van mijn antieke kastklok, slingert en schommelt nog wel weg-en-weer; maar 't ideaal is er, en, laat me zeggen: ge mikt hoog! Daar zit sapperdeboere een ideaal in de vlucht! En ik zeg: proficiat!

't Verwondert me niet trouwens. Ik ken mijn ras: eodem sanguine nati, twee welpen van één worp!

Ideaal is altijd een schoon ding, Bertje. Zooals alle ding dat hoog is... Een adelaar b.v. die boven u

zweeft; een goudstar b.v. die boven u staat; God b.v. wien ge beneden in de vallei een offer brengen wilt op een glorievlam. En of het nu Lapland weze of Congo; dat 's een kwestie van kleur: wit of zwart; of van temperatuur: 40 graad onder zero of 40 graad boven zero. En zoo 'n detail bederft het ideaal niet.

En moge O.L. Heer dat ideaal in u bewaren en bewaken, hoog en heilig!

Toen ik uw brief gelezen had, begon ik te droomen Bertje en na te peinzen over de menschen en over de ikheid van de menschen en 't verschil tusschen de ikheid van elkendeen dier dusdanigen. En toen begon ik me - een fantasie die niet zotter is dan een ander fantasie, nie'waar? - de menschen in te deelen: in verschillende klassen; op verschillenden standaard ofte criterium. En ik deelde ze aldus in:

Polychromisch: witte, zwarte, roode, gele, bruine. Maar dit verschil gaat niet diep. 't Is maar een huid dik.

Ethnografisch: brachycephalen ofte kortschedeligen; en dolichocephalen ofte langschedeligen. Maar die classificatie dunkt me niet kristelijk; en om de menschen in te deelen, moet ge ze niet uitschelden.

Kultureel: wilde menschen en tamme menschen. Maar die indeeling werkt niet. 't Verschil is te flauw.

Sociaal: menschen die zitten en op een knopje duwen; en menschen, die loopen, als er op een knopje geduwd wordt. Maar dit verschil is te grillig en te wispelturig; hangt te veel af van beursgetij.

En ik ben dan gebleven bij mijn laatste indeeling, wezende als volgt:

Bronnen, buizen, tonnen... En deze indeeling drieërlei geschiedt, Bertje, volgens den standaard van het ideaal, dat de menschen bezielt.

Bron is de man, gezegend en gebenedijd van den Hemel: zooals Mozes, Bertje, die 't water uit de rots slaat; of van de Muze: zooals Homeros, Bertje, die de rhapsodieën uit zijn mouw schudt; of van 't Genie: zooals Colombus, Bertje, die een kiekenei rechtzet en Amerika uit het verre pekelveld optoovert. Bron is de man, die 't eerste paard temt, Bertje; de eerste vuurvonk uit de keien tikt, het poeier uitvindt; den Hemel schept of opendoet... En ge ziet al, nie' waar, Bertje, wat een Bron-bron de Schepper is, en wat een Bron-bron O.L. Heer Jezus Christus!

Ton is iets anders, Bertje, teenemaal, - toto coelo! - iets anders. Een ton, een vat ónt-vángt; en capaciteit is haar heele essentie. Bé-vát-tén!... Essentieel receptief... En haar sociale roeping bestaat in: gapen. Ton aldus is de man, die gaapt en giet; die als 'ne parasiet zit en schuimt op de schotels van zijn medemensch; als een schimmelplant het sap zuigt van de moederplant; als 'ne paddestoel woekert te midden en ten koste van de lieve bloemen. Ton is de man, die thuis zit met dikke schijven en warme voeten; en zeeschuimt op de schepping... Et factum est vespere et mane; en de dag is om en voorbij; en den heerlijken Godslieven dag heeft hij niets gedaan dan zijn eigen zelvigheid vol

en vet geprofiteerd. En niets geeft hij terug aan medemensch of schepping. En ze begraven hem daarmee, in zijn volle vet.

Maar buis is weer iets anders, Bertje. En als de Heer u niet speciaal heeft geteekend en getikt om bron te wezen, - dan Bertje! wees buis!

Want, wat is een buis? Ooren open, Bertje! Die buis ontvangt uit de bron, giet over in de ton... En dat's geen klein bier, Bertje! Ecce laus! zoo klinkt de lof!

Een buis; b.v. een simpele regenbuis langs mijn gevel, - ze leidt het water uit de hemelbronnen naar de menschentonnen; en waar zou het heerlijke water Gods gaan zonder de buis?

Een buis - dat is het loopke achter de pastorij; de rivier hooger-op, - de Schelde. Dààr gaan de schepen; en langs die Schelde-buis vloeit de trafiek der verbroedering.

Een buis, - dat is nog ...maar, Bertje! zoek zelf eens wat buizen op. En vergeet onzen ouden schoolmeester niet, die wijsbejaarde en grijsbehairde buis, waarlangs de Wetenschap, uit onuitputtelijke bronnen, vloeien ging in het weetgierig - o zóó! - tonnetje van uw prilste kinderjaren. En vergeet ook de pastors niet, godgeleerde buizen, waarlangs het woord Gods, en de wijsheid Gods, en de vergiffenis Gods, en de genade Gods, en de heiligheid Gods, neervloeit in de zieletonnen - helaas! zoo dikwijls lek - van de parochianen.

En als ge me zegt: ik hoop missionaris te wor-

den, - dan zegt ge juist: ik hoop eens buis te worden.

En ik zeg: Proficiat!

Als ge 't met Gods genade ooit zooverre brengt, Bertje, dan zal ik fier zijn, meer dan betaamt. En als ik dan b.v. met Mr den Deken, of Monseigneur, spreken zal, dan, van tijd tot tijd zoo, zal ik er tusschen lappen, stillekes: Mijn neef, missionaris in Congo, of in Lapland...

'k Weet niet meer wat voor mensch in zijn levensvlag de leuze krosjeteerde: Aut Caesar aut nihil - of Caesar of niets! - Dat's royaal gesproken, dunkt u niet? 't Is vooral desperaat gesproken, zóó extremist: Caesar of niets, - 't zijn de twee uiteinden van de lijn der menschelijke mogelijkheden. Wat tusschen die twee uiteinden ligt, is: middelmatigheid. En middelmatigheid is wel niet uit den booze; toch, uit den lamme, den lagen lamme. En juist nu: een man met een ideaal werkt zich omhoog uit den lagen lamme; dat is: uit de middelmatigheid. En 'ne Franschman, een zekere Psichari, meen ik, schreef zoo, Bertje: Dès que l'on a fait un pas hors de la médiocrité, l'on est sauvé. - Als ge maar éénmaal één stap hebt gezet uit de richting der middelmatigheid, dan ben-je gered...

Gij zijt gered, Bertje, vermits: missionaris! dat is: Caesar! dat is: één stap uit de richting der middelmatigheid!

En 'ne Caesar zijt ge wel - alleen een beetje beter - als ge daar zult voorttrekken door uw missieland, met uw zwarten, of witten, of bruinen toog

als paludamentum[1], met uw hooge wenschen als legioenen, met uw woord en wijsheid als vexillum[2], met uw Kruis als gladius[3], met uw gebed en brevier als clypeus en scutum...[4]

Als ik geen zestig jaar oud was, en met de jicht in mijn knie, 'k ging mee met u, Bertje Caesar, - nomen darem! - stipendia mererem![5] - 'k zou uw Labienus zijn, - Labienus legatus,[6] fortissimus vir!...

Ik constateer dat deze brief nog al lang wordt... En 'k zwege liever. Maar één puntje moet er nog bij. En dat is dit:

Peins niet dat ge met dat missionarisleven veel glorie zult inoogsten. Dat hoeft ook niet. Als ge menschelijke glorie, - en menschelijke centen, - wenscht te garen, dan gaat ge beter niet uit op zielen, maar op kaoetsjoe en koper en zeep, in Congo; op pelsen en vossenvachten in Lapland. Als ge uit zijt op menschelijke glorie, dan spant ge best een Zeppelin in, met den ganschen boel binnen en buiten tip-top-af; en vaart ge voor acht of veertien dagen, rap-weg rap-weer, en gaat ge eens kijken waar de Noordpool vast zit, - wat we trouwens al weten; - maar missionaris gaan spelen in Lapland, 20-30 jaar lang, en slapen in de sneeuw en onder 't ijs,

(1) Paludamentum; krijgsmantel.
(2) Vexillum: standaard.
(3) Gladius: zwaard.
(4) Clypeus en scutum: schild.
(5) Ik gaf mijn naam op en deed krijgsdienst.
(6) Labienus, de beste van Caesar's legaten in Gallië, een dappere kerel.

en van stokvisch leven heel 't jaar door: dàt, Bertje! brengt geen glorie op, en vooral geen centen!

Maar ik zeg: dat hoeft niet! 't Is voor 't geloof!

Zoodanig zijn de wegen van de wereld! Roert ge 'ne pink voor de wereld, - al de gazetten staan er vol van! en klinken gaan de klaroenen van de gevleugelde Fama! maar laat u vierendeelen en stroopen en kruisen voor de zielen en voor God, dan zwijgen ze u dood.

En dat 's misschien zooveel te beter. 't Is in alle geval zooveel uitgespaard, Bertje! En als niemand u aanspreekt, dan moet ge niet antwoorden.

Bertje, houd er dat ideaal in. En bid... ik bid ook voor u. - En los de temperatuurkwestie op: Congo of Lapland.

En werk en wees braaf. Want met al te steil naar uw ideaal op te kijken, zoudt ge soms gaan struikelen over de molshoopen vóór uw voeten; ik wil zeggen: uw kleine dagelijksche plichten!

Volbreng het kleine perfekt, en houd uw hart vol met het groote. Lees nog eens: Gezelle's Excelsior!

Nog wat rommel nu:

De veldwachter is gedekoreerd. Schrijf hem een woordje felicitatie.

Sofie heeft een valling. De helft van den tijd staat ze te niezen; de ander helft zit ze te snutten.

En met mij is 't primo cartello.

En hiermee zend ik u een kruiske - en moge O.L. Heer dit kruiske laten gedijen!

NONKEL PASTOOR

Bertje laat weten dat hij binnen drie weken naar huis komt; dit is zijn laatste brief, dus hij verwacht Nonkel op de prijsuitdeeling.

Nonkel antwoordt:

Beste Bertje,

Uw laatste brief van 't jaar dus. Last not least, - de laatste, niet de minste! Hoegenaamd niet de minste; want de puntjes, die ge er mij in meedeelt, zijn nog al van belang... Zij. Zijn. Van. Tel!

Vooreerst dus, ge komt naar huis. Welkom! Finis coronat opus! De bouw is af en ge komt naar huis.

Een heel deel ouder, natuurlijk. Maar dat moet u niet sjeneeren; en een deel geleerder, hoop ik, zoodat wij u op de parochie misschien niet meer zullen herkennen. Zóó geleerd! Misschien broebbelt er ge-

nie in uw brein. En, wat ik vooral verhoop, een groot deel beter, sterker, deugdzamer, vromer... Wat helpt het den mensch als hij zijn ziel verliest en de gansche wereld wint?... En wat zou het u helpen, een schooljaar ouder te zijn en een boek van meetkunde meer te kennen, als ge achteruit zijt gesukkeld in de deugd en in de godsvrucht?

...Ik heb uw brief nog 'ns herlezen, en 't staat me vaster en vaster dat ge ook *beter* zijt geworden. Is 't zoo niet, Bertje?... Antwoord me toch: ‘Ja, nonkel, ja, ja...’

Dank u, Bertje... en welkom thuis! 't Vette kalf is nog niet geslacht; zelfs niet gekocht; maar 't staat al op de markt.

En een tweede puntje, dat mijn hart doet smelten van plezier in de suiker, is die uitnoodiging: gij noodigt mij uit op de prijsuitdeeling! Ik gis, ik meen, ik ben overtuigd, dat daar iets achter zit... Ge zoudt me toch niet durven uitnoodigen, nie'waar, als er niets grootsch te verwachten en ophanden was?... Een prijsuitdeeling is zoo 'n schoon en roerend feest voor de ouders, als hun afstammeling ofte spruit vóór de pinnen komt, gekroond en gelauwerierd en met een halve bibliotheek prijsboeken op den arm! Hoe schoon en roerend zal 't niet zijn voor mij, die uw vader ben én uw moeder én uw nonkel!... Ik ook zal schoon en deftig vóór de pinnen komen: mijn beste toog zit al in de wasch, en Sofie zal mijn singel strijken dat hij blinkt als de riem van den veldwachter in de begankenis...

En ik kom niet alleen: ik heb reeds mijn collega

van Timmertonghe uitgenoodigd - en hij komt mee. ‘Ik kom het koren mee binnendoen’ - heeft hij me beloofd... Het koren, natuurlijk, dat zijn uw prijzen.

En dan komen we samen naar huis... En wij stappen de parochie binnen, gij in 't midden,... als 't de moeite waard is. Is 't de moeite niet waard, dan komt elk van ons gedrieën op zijn eentje maar, 's avonds als het donker is, langs de binnenpaadjes. Maar zoo treurig zal 't niet moeten gebeuren nie'waar, Bertje?... In geen geval zal ik de fanfare ‘De Broedermin’ bespreken’... Ze ligt teenemaal overhoop en in ruzie. Ze willen, àllen! eersten bugel spelen. Wat zou het zijn als ze niet ‘Broedermin’ hieten?

Nog één trek ontbreekt aan mijn beschrijving, zooals van der Palm het zoo nobel zegt in zijn karakterschets van Buonaparte. Namelijk, wat volgt:

Gekroond of niet gekroond, zult ge toch niet peinzen, nie'waar, Bertje, dat ge op vakantie komt om jonger te worden of dommer, of om af te leeren wat ge onder 't schooljaar in 't zweet uws voorhoofds hebt aangeleerd... Voor zoovele jongens is vakantie al te zeer de tijd om 't goeie af en 't kwade aan te leeren. En zoo mag 't niet zijn, nie'waar, Bertje?... Trouwens, ook al mocht het zoo zijn, dan zóu het toch zoo niet zijn. We zullen dat samen thuis wel regelen, Bertje, en zoodus, maak u daar niet ongerust over. Ik zal u wel zeggen hoe ik het gaarne heb. Praktisch zal 't hier op neerkomen: elken morgen H. Mis en een anderhalf uurtje studie; in den vooravond nog een uurtje dito... Enfin, maak u niet bang over de juiste regeling... Zoodat eigenlijk ook tijdens de

vakantie de leuze gelden blijft: ora et labora, bid en arbeid! Als is het u soms in mijn brieven vroeger niet gezegd heb, laat het mij dan in dezen lesten zeggen: zonder 't ora en 't labora is 't leven van den mensch een ding zonder waarde; en een dag zonder vroom gebed en ernstigen arbeid is een dag van weinig verdienste, en wordt gemakkelijk: een dag van verdoemenis! ('t Woord klinkt leelijk; maar 't is zuiver Nederlandsch en 't staat zoo in den Catechismus.)

Hoe zit het met Spiegeleire?... Zal hij prijs hebben?... of kaal bij zijn vader wederkeeren?

De veldwachter is sedert acht dagen op pensioen gesteld, en gisteren kreeg hij van den nieuwen veldwachter zijn 1ste proces-verbaal voor 't stroopen.

Sofie sukkelt een beetje met rimmetis, zegt ze, maar de rest is goed.

En met mij, primo cartello!

Ik zend u een kruiske en moge O.L.H. dit kruiske laten gedijen.

NONKEL PASTOOR.